

صمد بهرنگی
ژباړه: م.ف. ناساز

کور او غلو او کنبی حمزه

Ketabton.com

کور او غلو او گنجی حمزه

صمد بهرنگی

ژباړه: م.ف. ناساز

سمون: ویاړ

برېښنایي خپرېدنه او بیا کتنه: چنگاښ ۱۴۰۳

لړلیک

- ۱ .....سریزه
- ۱۳ .....کوراوغلو
- ۱۹ .....حسن پاشا او گنجی حمزه
- ۳۴ .....له چنلي بئل څخه د گنجي حمزه تېښته
- ۴۳ .....کوراوغلو او یاران یې
- ۵۰ .....له حسن پاشا او گنجي حمزه څخه د کوراوغلو انتقام

سرېزه*

د کورواغلو د پهلوانيو داستان په آذربايجان او د نړۍ په ډېرو هېوادو کې زيات مشهور دی. دا داستان د شاه عباس د زمانې له پېښو او د دغه دورې له ټولنيزې وضعې څخه سرچينه اخلي.

اوولسمه ميلادي پېړۍ، د ولسي هنر په تېره بيا په آذري ژبه کې د عاشقۍ شعر (عاشيق شعري) د پيدايننت او غورږدا پېر دی. د شپاړسمې پېړۍ په نيمايي کې سياسي پېښو په آذري ژبه کې د فولکلوري آثارو د پيدايننت لپاره ډېره مينه، علاقه او زمينه ايجاد کړه.

لمړنی شاه عباس، اصفهان ته د پلازمېنې په ليردولو او په دربار کې د آذري ژبې پر ځای ورو ورو د فارسي په دودولو او له قزلباشانو سره په مخالفت کولو او د دوې په خپه کولو او د هغوی په وړاندې د سيال په توگه د «شاهسون» په راوړاندې کولو سره، هغه ژوره مينه چې د لومړني شاه اسماعيل له وخته د آذربايجانيانو او صفويانو په مينځ کې له آذري شعر سره، چې خطايي نومیده، موجوده وه؛ له مينځه يووړه او د آذري ژبې حرمت مات شو او د شاه عباس او آذربايجان تر مينځ ښکاره او پټه مبارزه پيل شوه. دې مبارزې د آذربايجان په گوت گوت کې هغو بلواوو او پاڅونونو ته قوت بخښلو، چې په دې سيمه کې تر سره کېدل. دې جگړو سره خامخا ماليات لاپسې درنبدل او د خانانو ظلمونو د خلکو ملا ماتوله...

---

*د عاشيق شعري نومې مقالې څخه، چې صمد بهرنگي د آذري ادبياتو د لنډ تاريخ څخه په استفادې سره ليکلې ده. اصلي مقاله په خوشه مجله کې د تلې ۱۶ کال ۱۳۴۶ (۳۳ مه گڼه کې) چاپ شوې ده.

نوې پېښې د مینانو لپاره، چې خپلې خبرې او ساز یې د خلکو د هیلو او غوښتنو د بیانولو لپاره کارولې، یوه نوې «اومه ماده» وگرځېده. مین هغه گرزنده سندرغاړی او ساز غږونکی دی، چې د کلیوالو په ودونو او د جشن په مجلسونو او په قهوه خانو کې چمبه او سورنۍ وهي او سندرې وايي او عاشقانه او جنگي او فولکلوريکې کیسې کوي. عاشقان د خپلو تصنیفونو شعر او آهنگ هم پخپله جوړوي. علی جان موجي د دغې زمانې شاعر د خپلې ناهیلې او ناکراري کچه داسې بیانوي:

گتتمک گرک بیر ئوز گه دپاره بوملکدن
کیم گون به گون زیاده گلیر ماجرا سسی
«موجی» خدا دن ایسته پو بحر ایچره بیرنجات
گردابه دوشسه کشتي نئلر ناخدا سسی؟

ژباړه:

له دې وطنه، چې شور او غوغا په کې ورځ تر بلې زیاتېږي، باید بل ملک ته کډه شو. موجي، په دې سمندر کې له خدایه نجات وغواړه، که بېړۍ په گرداب کې وغورځېږي د ماڼو چغې څه په کار راځي؟

په کال ۱۶۲۹ کې د ایران او عثماني امپراتورۍ د خونړیو جگړو په دوران کې په طالش کې د ښاري بېوزلو او بزگرو غبرگه بلوا پېښه شوه، چې شاه عباس او د هغه لاس پوځي خانان یې سخت وارخطا کړل. بلواگرو د شاه عباس او خانانو تجارتي مالونه او راټولې شوې مالیې او هر هغه څه چې

په یو ډول په حکومت پورې تړلي ول، لوت کړل او په بېوزلو یې ووېشل. ساري خان د طالش واکمن د نورو خانانو په مرسته د دغه سیمې بلوا وځپله. په قاراباغ کې د میخلي بابا په نامه یو سړي، آذربایجاني او ارمني بزگران پر ځان راټول کړل او د خانخاني او مذهبي خرافاتو پر ضد یې مبارزه پیل کړه. هغه له خپلو ملگرو سره کلي په کلي ګرځېده او تبلیغ یې کاوه او کلیوال به د مالیاتو د درانه پیتي او د خانانو د ظلم نه د خلاصون او د ټولنیزې وضعې د بدلون په هیله د هغه پر شا و خوا راټولېدل.

د میخلي بابا غورځنگ ورو ورو قدرت وموند او راڅرګند شو او په ټول قاراباغ او ارمنستان او شاوخوا سیمو کې یې نیلي وزغولې او د ده پټ تبلیغ یو ناڅاپه په یو وسله وال پاڅون بدل شو.

د آذربایجان په سوېل لوېدیځ کې اوضاع له دې نه هم لاخرابه وه. د جلالی لر (جلالیانو) پاڅون دغه ټوله سیمه نیولې وه. د دې پاڅون، چې له دیرشو کالو زیات وخت یې ونیو، یو خوا ته عثماني پاشاهان ول او بلې خوا ته یې شاه عباس او په ټوله کې خانان، پاشایان*، فیوډالان او د مرکزي حکومت لاس پوڅي حاکمان ول.

د همدغو سیاسي او ټولنیزو پېښو په منځ کې هنري پنځونې هم وټوکېدې او وغوړېدې او د آذربایجان حماسي څېرې د عاشقانو د ساز او سوز څخه د رښتیني اتلانو او ټولنیزو پېښو پر بنسټ رامنځته شوې او هماغه شان چې تل او په هر ځای کې معمول ده، د تېرو وختونو اتلان په خپلو

---

* پاشایان د عثماني امپراتورۍ د ایالتونو واکمنان ول، چې خپل شخصي جنګیالي یې لرل او د امپراتورۍ په چوپړ کې وو. پښتو. ژباړه

آشنا خبرو سره په نوو کالو کې بېرته راڅرگند شول او د وخت له اتلانو سره
يو ځای شول.

د کوراوغلو ځلانده، مبارزه او انساني څېره له دغه شان امتزاج څخه
منځ ته راغله.

د عباسي عاشق توفار قانلي د ژوندانه له شوره ډک داستان، چې شاه
عباس يې ناوې له ډولۍ څخه تېښتوي او دې په يوازې سر د خپلې ناوې د
خلاصون لپاره اصفهان ته پلي ځي، په حقيقت کې د آذربانو او شاه عباس
تر منځ د برالا او پټې مبارزې تمثيل دی. شاه عباس د وخت د خانخاني
قطب او د قدرت استازی او عاشق د هغه رغانده خلکو تمثيل دی چې
غواړي په آزادۍ کې ژوند وکړي.

ناويلی دې پاتې نشي، چې شاه عباس د آذربايجان په فولکلور کې په
دوو مغايرو بنو انځورېږي. يوه يې په پورته ډول وويل شوه او بله يې د يو
مهربان او پراخ لاسي ملنگ په بڼه چې په شپه کې د ورو، کونډو او بېوزلو
خلکو مرستې ته وردانگي. په ظاهر کې، وروستۍ بڼه د حکومتي نظام د
سختو تبليغاتو او يو لړ غولونکو او ځان ښودونکو اقداماتو زېږنده ده، چې نه
پرېږدي ظاهريين او قانع خلک د واکمن نظام ماهيت وپېژني.

په هر حال، له دې سرزېږې وروسته، اوس راځو د کوراوغلو نامتو داستان

ته:

د کوراوغلو داستان او هغه څه چې په هغه کې بيانېږي د کورنيو او بهرنيو
غليمانو سره د خلکو د اوږدو مبارزو، د جلالي لړ د پاڅون او د وخت د نورو
پاڅونونو تمثيل دی، که په دوو ټکو کې ووايو: د کوراوغلو او د ده د ډلې
پاڅون، د فيوداليزم او د ارباب رعيتي ضد پاڅون هغه حماسي او ښکلی

انځور دی چې د آسیا په یوه سیمه کې د گرمو وسلو د اختراع په پېر کې پیلیږي او ایران ته د گرمې وسلې په واردېدلو سره پای ته رسېږي.

د پاڅون نیالګی د علي کيشي په نامه د یو بودا مشر په وسیله کېښودل کېږي چې د روشن (د راتلونکو کلونو کوراوغلو) په نامه زوی لري. حسن خان چې یو لوی خان او مالدار دی، د یوې ډېرې کوچنۍ پېښې له کبله چې هغه یې ځانته سخت سپکاوی ګڼي، امر کوي چې د علي کيشي سترګې وباسي. علي کيشي له دوو بهانو سره، چې له افسانوي سیندني آسونو سره د ماديانو د یو ځای کېدو څخه لاس ته راوړي ول، د خپل زوی روشن سره د خان د سیمې نه تښتي او له ډېرو سېمو شا ته پرېښودولو وروسته وروسته په پای کې په چنلي بټل (د غره له خړې ډکه لمن) کې چې یو ډېرین او د سختو کړو وړو لارو یو غر دی، میشت کېږي. روشن د خپل پلار په شان د جادو په حکم په تیاره کې بهانونه روزي او په قوشابولاق (غبرګه چینه) کې په یوه ټاکلي شپه لامبي او په دې ټول د ده په روح کې د عاشقي هنر پیدا کېږي او علي کيشي له یوې ټوټې اسماني اوسپنې څخه چې په غره کې غورځېدلې وه، د خپل زوی لپاره د تورې جوړولو سپارښت کوي او وروسته له هغې چې خپل ټول سپارښتونه او وصیتونه کوي، مري.

روشن، خپل پلار په هماغه قوشابولاق کې خاورو ته سپاري او ورو ورو یې د هنر انگازه له غرونو څخه وځي او په کلو او ښارونو کې خپېږي. همدغه وخت دې چې روشن د کوراوغلو (د ډانده زوی) په نامه شهرت موندلی دی.

دواړه بهانې، د ده هغه نامتو او له سیلۍ نه توند آسونه شول، چې قیرآت او دورآت نومېدل.

بالاخره کورواغلو بریالی کېږي چې حسن خان چنلي بئل ته راولي او اخور ته يې وټپي او په دې توگه د خپل پلار غچ ورڅخه واخلي. عاشق جنون، د لومړيو څخه له کورواغلو سره يو ځای کېږي او د کورواغلو او د چنلي بئل د لوړو او دموکراتيکو افکارو تبليغ کوي او غره ته د شورشيانو او پاڅون کوونکو لارښوونه کوي.

هغه څه چې په داستان کې مطرح شوي ښيي، چې د کورواغلو داستان په رښتيا د وخت د ټولنيزو او سياسي پېښو پر بنسټ، په تېره بيا د جلالی لږ له پاڅون څخه په الهام اخیستلو سره جوړ شوی دی. د ښارونو، کلو، رودونو او غرونو نومونه چې په داستان کې راغلي دي هر یو یې په یو ډول د جلالی لږ د خاورې او پاڅون سره تړلي دي. سربېره پر دې د داستان ځینې بندونه (وینا) د بېلگې په ډول د توقات سفر او د زنجان سفر هغو پېښو او خاطرې ته ډېر ورته والی لري، چې د تاریخ په کتابونو کې راغلي دي او دلته یې ځانگړې هنري بڼه موندلې ده. له بل پلوه د داستان د شخصیتونو نومونه او القاب د جلالی لږ له نومونو او القابو سره ډېر نژدې دي.

نامتو ارمني مورخ تبریزلی آراکل (۱۶۷۰-۱۶۰۲) په خپل نامتو تاریخي کتاب واغارشاپاد په ۸۶ مخ کې هغه ځوانان چې د کورواغلو په مشرۍ یې پاڅون کړی وو، داسې یادوي: «کورواغلو... دا هماغه کورواغلو دی چې اوس عاشقان د ده زیاتې ترانې وايي... گیزیر اوغلو مصطفا بگ، چې له نورو زرهاو کسانو سره یې پاڅون کړی وو... هماغه دی چې د کورواغلو په داستان کې د ده ملگری دی او نوم یې ډېر یادېږي. دغه ټول جلالی لږ ول چې د حکومت ضد یې پاڅون کړی وو.»

خو کورواغلو یوازې د خپل عصر د اتلانو او پاڅون کوونکو انځور نه دی، ده د بابکيانو ځانگړتياوې او مېړانې، چې په نهمه پېړۍ کې يې د عربو يرغل ته سر و نه تېت نه کړل، په ځان کې هم راتولې کړي دي. مور ډېر ښه د بابک او جاويدان، چې له بابک څخه وړاندې غر ته تللی وو، مبارزه او قهرجنې څېرې د کورواغلو په مېړنۍ څېره کې هم وینو.

هلته چې کورواغلو، پهلوان ايواز د پلار نه اخلي او له ځان سره يې چلني بڼل ته راوړي او د پهلوانانو مشر يې ټاکي، مور ته جاويدان را په يادېږي، چې بابک يې له مور څخه واخيست او غر ته يې بوت او د پاڅون کوونکو مشر يې کړ.

کورواغلو د داسې سړي زوی دی چې سترگې يې حسن خان ويستلې او جاويدان هم د داسې ښځې زوی دی چې سترگې يې ويستل شوې دي. احتمال لري چې بابک د خليفه د مامورانو له منگولو څخه د تېښتې لپاره ډېره موده په بېلابېلو نومونو او القابو ژوند کړی او يا يې د خلکو په منځ کې په څو نومونو شهرت موندلی او وروسته يې هم نوم د کورواغلو له نوم سره يو ځای شوی او د هغه سرگذشت د ده سره غوټه شوی وي.

د دادا قورقود داستانونه، چې لا لرغوني فولکلور او حماسي داستانونه دي د کورواغلو د داستانونو په پنځونې کې بې اغېزې نه دي. د دې دواړو د ورته والي ځانگړتياوې په گوته کول اوس اړين نه دي.

د کورواغلو پاڅون نه يوازې دا چې د لوټ او تالان لپاره نه دی، بلکې د شخصي شهرت او مقام غوښتنې او واکمنۍ ته د رسېدو لپاره هم نه دی. هغه يوازې د خلکو او آزادۍ په خاطر، د انساني شرافت په خاطر جنگيږي

او وياړي چې د خپل وطن په غرونو کې پالل شوی دی. په يو ځای کې
وايي:

مني بينادان بسله دی
داغلار قوينوندا قوينوندا
تولک تر لاتلار سسله دی
داغلار قوينوندا قوينوندا

* * *

دولاندا ايگيت ياشيما
ياغي چيخدي ساواشيما
دليلر گلدي باشيما
داغلار قوينوندا قوينوندا

* * *

سفرائيله ديم هريانا
دئو لاری گيترديم جانا
قيرايتم گلدي جولانا
داغلار قوينوندا قوينوندا

ژباړه:

زه د اول نه د غره په غېره کې روزل شوی يم، بازانو د غره په غېره کې زما
نوم ياد کې.

*

څنگه چې مې د ځوانۍ په درشل کې قدم کېښود، غليم زما مقابلې ته راودانگل. پهلوانان د غره په غېږه کې زما پر شا و خوا راټول شول.

*

هر ځای ته چې لاړم، دیوان می تنگ کړل، زما آس «قیرات» د غره په غېږه کې وزغاست.

کوراوغلو ښه پوهېږي چې هغه مبارزه چې عدالت او خلک یې ملاتړ کوي څومره ځواکمنه ده. هغه چې هرې خوا ته مخ اړوي په مینه او درناوي کې ځان ډوب کوي. همدا خبره د جگړې په ډگر کې ده ته جرئت بخښي چې په ډاډ سره خانانو او اربابانو ته آواز کړي.

قیراتی گیتردیم جولانا

وارسا ایگیدلرین میدانا گلین!
گورسون دلیرین ایندی گوجونو،
بویاسئین انداتی آل قانا، گلین

*

کوراوغلو ایلمزیاغي یا، یادا،
مردین اسگیک اولماز باشیندان قادا،
نعره لر چکرمن بود و نیادا
گوستررم محشری دوشمانا، گلین!

ژباړه:

پاشا! ما خپل آس «قيرات» وزغلاوه، که د میدان اتل لرئ، ورته ووايه
رامخ ته شه! اوس دې راشي او د مېړنو د متو زور دې وگوري او اندامونه يې
په وينو رنگ شي.

*

کوراوغلو، غليم او پردي ته سر نه ټيټوي. مېړنی هېڅکله آرام نه کښېښي.
په نړۍ کې غوغا پورته کوم او دښمن ته قیامت جوړوم. ورته ووايه راشه!

د کوراوغلو ځواک هماغه د ولسونو ځواک دی، داسې لایزاله ځواک
چې د ټولو ځواکونو سرچینه ده. د کوراوغلو تر ټولو لویه ځانگړتیا پر دغه
ځواک باندې ډډه لگول او باور لرل دي. وايي:

ایگیت اولان هنج آیریلماز ائیلیندن
ترلان اولان سونا و ئرمز گؤلوبدن،
یاغی آمان چکیر جو مرد الیندن،
لش لشین اوستو نه قالایان منم

ژباړه:

مېړنی هېڅکله له خپل ملت نه، نه بېلېږي. شاهین، نه پرېږدي چې د ده له
سیند نه کب وتښتوي. دښمن د مېړنو له لاسه د امن چغې وهي. زه هغه
څوک یم چې مړي پر مړي انباروي.

*

هغه ان د يوې شېبې لپاره نه هېروي چې د څه لپاره جنگېږي، څوک دی او ولې مبارزه کوي. تل د خپلو خلکو د آزادۍ په فکر کې وي چې مريانو غوندې يې د خانانو او حکومتي نظام تر فشار لاندې ملاگانې تپتې کړي دي. وايي:

قول دئيه رلر، قولون بوينون بورار لار
قوللار قاباغيندا گندن تيرم من!

ژباړه:

چا ته چې مريی وايي خامخا خپل څټ تیتوي. زه هغه غشی یم چې د مريانو مخامخ حرکت کوي.

*

د چنلي بټل ټولنيزې اړيکې عادلانه او ټولو ته يو شان دي. څه چې د لويو سوداگرو او خانانو نه په غنيمت اخيستل کېږي، د ټولو په واک کې ورکول کېږي، ټول په رزم او بزم کې گډون کوي. کورواغلو پر نورو باندې هېڅ امتياز نه لري، پرته له دې چې ټولو دې په دې دليل چې پر صداقت او انسانيت يې باور لري، په خپل مشرتابه منلی دی.

ان دا چې کورواغلو په خپل وخت خپلو پهلوانانو لپاره ودونه هم کوي. د چنلي بټل بنځې معمولاً د خانانو په پرده کې جونې دي، چې د عاشقانو له خولې د پهلوانانو د پهلوانۍ او د اندامونو د بنکلا صفتونه اوري او مينېږي او بيا پهلوانانو ته پيغام استوي چې دوی پسې راشي. دغه بنځې، په خپله، په پهلوانۍ او جگړې کې له سرو نه لږې نه دي.

نگار چې په خپله خوښه يې له شاهانه ژوند نه لاس اخیستی او چنلي بئل ته راغلي، يوازې د کورواغلو مېرمن نه ده، بلکې د ده هم جنگياله او همفکره هم ده. نگار، ښکلا او پوهه دواړه لري. پهلوانان د دې خبره اوري او حساب پرې کوي او هغه د يوې مهربانې مور په شان د هېڅ چا له حال نه بې خبره نده او ټول ورسره مشوره کوي.

د کورواغلو د حماسې بند بند د آزادۍ، مبارزې، دوستۍ، انسانيت او برابري څخه غږېږي. افسوس چې په دې لنډيز کې د هغو ټولو د بيانولو فرصت نشته. دا هم بايد ووايو چې د کورواغلو داستان په عين حال کې د آذري نظم او نثر تر ټولو ښه او ځواکمنه بېلگه ده او تر اوسه يې ۱۷ بنده په آذري کې راټول شوي او چاپ شوي دي، چې په آذربايجان کې، په آذري ژبه کې د چاپ شويو کتابونو تر ټولو لوړ شمېر پلورونکو کتابونو څخه دی.

کوراوغلو

خو کاله پخوا په آذربایجان کې یو مېړنی پهلوان و. نامه یې کوراوغلو وه. کوراوغلو مخکې تر هغې چې په پهلوانانو کې مشهور شي، روشن نومېده. د روشن پلار ته یې علي کيشي وايه. علي د حسن خان د آسونو ناظر وو. د آس په روزنه کې سارې نه درلود او په نظرکولو سره پوهېده، چې فلاني آس څنگه آس دی.

حسن خان د شتمنو او ظالمو خانانو له جملې څخه وو. ده د نورو خانانو او اميرانو غوندې زښت نوکران او لښکرې درلودلې او هر څه به یې چې زړه وغوښتل، کول به یې، سړي به یې وژل او د خلکو ځمکې به یې غصبولې او له بزگرو او کسبگرو څخه به یې بې شمېره باج او خراج اخیست، آزادي غوښتونکي پهلوانان به یې بنديانول او ځورول. د هیچا زړه ترې ښه نه وو. یوازې ستر سوداگر او غټان او اشراف ورڅخه راضي ول، دوی د یو بل په مرسته خلک لوټول او په کار به یې گمارل. د مزو چرچو مجلسونه به یې جوړول، د ځان لپاره به یې په ښې هوا لرونکو ځایونو کې ښکلې او مجللې ماڼۍ جوړولې او هېڅکله د خلکو د ژوند په فکر کې نه ول، یوازې هغه وخت به خلک او بزگران ورپه یادېدل چې غوښتل به یې مالیات لوړ کړي.

په خپله حسن خان او نور خانان هم د لوي خان نوکران او فرمان وړونکي ول. لوي خان له هغوی باج اخیست او ورڅخه ملاتړ یې کاوه او اجازه یې ورکوله څنگه چې غواړي له خلکو باج او خراج واخلي خو هېره نکړي، چې د هغې ونډه باید هر کال زیاته کړي.

ستر خان ته به يې «خپل کار» وايه. «خپل کار» تر ټولو شتمن او
خواکمن خان وو. په سل هاو او زر هاو خانان او اميران او جلادان او
پهلوانان به يې په دربار کې مړېدل، د سپي په شان به له ده نه بېرېدل او
فرمان به يې ورله په پټو سترگو مانه.

يوه ورځ حسن خان ته خبر راغی چې د ده يو دوست، حسن پاشا د ده
ملاقات ته راځي. امر يې وکړ د عيش او عشرت مجلس تيار کړي او د پاشا
هرکلی وکړي.

حسن پاشا څو ورځې د حسن خان په کور کې پاتې شو او کله چې
غوښتل يې لاړ شي ويې ويل: «حسن خانه! اورېدلي مي دي چې ته ډېر
ښه آسونه لري!»

حسن خان مری وپرسوله او وې ويل: «زما د آسونو په شان آسونه په
دې نژدې شا و خوا کې څوک نلري! که غواړې يوه جوړه به درکړم.»

حسن پاشا وويل: «ولې به يې نه غواړم.»

حسن خان خپل د آسونو ناظر ته امر وکړ: «آسونه څرخای ته بو نه ځې
چې پاشا د خپلې خوبښې آسونه انتخاب کړي.»

بودا ناظر علي کيشي پوهېده، چې په آسونو کې يې ډېر ښه آسونه شته
خو هېڅ يو يې هغو دوو بهانو ته نه رسيري، چې پلار يې د سيندني آسونو
څخه وو. يوه ورځ يې د آسونه رمه د سيند غاړې ته بوولي ول او خپله په يو
گوت کې پروت وو. ناڅاپه يې نظر شو چې دوه آسونه د سيند نه راووتل او د
آسونو په رمې کې له دوو اسپو سره جوړه شول. علي کيشي دغه دواړه اسپي
تر نظر لاندې ساتلې څو يوه ورځ دواړو بهانو نه وزېرول. د علي بهانو نه ډېر
خوښېدل او ويلې چې د نړۍ تر ټولو ښه آسونه به شي. کله چې حسن خان

وويل غواړي خپل ميلمه ته آس ډالۍ كړي، نو هغه له ځان سره وويل: «ولې آسونه څر ته بو نه ځم؟ په آسونو كې د دې دواړو بهانو نه ښه آسونه نشته!»

آسونه يې څر ځای ته وشړل او دوه بهانه يې د خان مانۍ ته راوستل. حسن پاشا په خدا خدا له مانۍ نه راووت چې آسونه انتخاب كړي. ويې ليدل چې د آس هېڅ پته نشته او د مانۍ لاندې دوه واړه او خوار بهانونه ولاړ دي، وې ويل: «حسن خانه! د سوغات آسونه دې همدا دي، هه؟ زه دغسې ټټوگان ډېر لرم. اورېدلي مې وو چې ته ښه آسونه لرې. د ښو آسونو چې دې دا حال وي، افسوس د نورو پر حال.»

د دې خبرې په اورېدو سره د حسن خان مخ سور شو او دنيا پرې تورتم شوه. پر علي كيشي يې چغه كړه: «سړيه! در ته مې نه وو ويلې چې آسونه څر ته بو نه ځي!»

علي كيشي وويل: «خان دې سلامت وي، ته پوهېږې چې ما ستا په ناظرتوب كې د سر وينستان سپين كړي او تكړه آس پېژندونكې يم، ستا په آسونو كې د دې دواړو نه ښه آسونه نشته.»

خان د علي كيشي د دې گستاخي نه لا په غصه شو او جلا د ته يې امر وكړ ژر د دې گستاخ سړي سترگې وباسه.

علي كيشي چې څومره زارۍ او سوالونه وكړل، چې زه بې گناه يم، ځای يې و نه نيوه. جلا د ژر رامنډه كړه او علي يې ونيو او سترگې يې وړ نه وويستلې.

علي كيشي وويل: «خان، اوس چې دې د ژوند تر ټولو لوی نعمت له ما نه واخيست، دغه دواړه بهانه ماته راکړه.»

خان چې لا تر اوسه يې غصه ناسته نه وه، چغه يې كړه: «مرگونې ټيوگان دې بوځه او ژر له دې ځايه ورك شه!»

علي د دواړو بهانو او له خپل زوي روشن سره د غره او بيابان لاره ونيوله. هغه د غچ په فكر كې وو، د ځان او نورو ميليونو وطنوالو د غچ په فكر كې، خو بايد د غچ اخیستلو ورځې تر رارسېدو پورې صبر وكړي. هغه په ورځو ورځو او شپو شپو د خپل زوي او له دوو بهانو سره بيابانونه او غرونه ووهل، په پای كې يې د كړلېچونو او پېچومو نه ډك غره پر سر چې چنلي بتل نومېده، واړول.

علي كيشي د روشن په مرسته د بهانو په روزنه كې سخت زيار وويست، داسې چې څه موده وروسته ترې غښتلي او سيلۍ په شان تيز آسونه جوړ شول، چې تر ننه يې د زمانې سترگو ساری او مثل نه وو ليدلی.

په يو آس يې د قيرآت او په بل يې دورآت نوم كېښود. قيرآت دومره تېز وو، چې د درې مياشتو واټن يې په درې ورځو كې واهه او دومره قوي او جنگيالی وو چې د جگړې په ډگر كې يې د لښكر سره مقابله كوله او دومره وفادار او مهربان وو چې له كوراوغلو پرته به يې بل څوك نه پرېښود ورباندې سپور شي، خو دا چې كوراوغلو به په خپله د ده واگی د بل چا لاس كې وركړ. كله چې به له كوراوغلو بېل شو نو ژړل به يې او هښېده به. زړه به يې غوښتل چې كوراوغلو راشي او ساز ورته وغږوي او شعر او د پهلوانۍ سندرې ورته ووايي. قيرآت د كوراوغلو په ژبه ښه پوهېده او د كوراوغلو په افكارو، د هغه د سترگو او لاس او بدن په حركاتو پوهېده. البته دورآت هم له قيرآت نه كم نه وو.

روشن د خپل پلار له پلان څخه خبر وو او د زړه له کومي يې غوښتل چې د غچ ورځ لا ډېره را نژدې کړي.

کله چې علي کيشي مړ کېده فکر يې تر يوې اندازې آرام وو، ځکه هغه تخم يې چې کرلی وو اوس راټوکېدلی وو او باور يې درلود چې روشن به د ده پلانونه عملي کړي او د خلکو غچ به له ظالمانو نه واخلي.

روشن د خپل پلار جنازه په چنلي بټل کې خاورو ته وسپارله.

روشن په ډېر لنډ وخت کې وکولای شول چې نهه سوه نهه نوي له سره تېر پهلوانان په چنلي بټل کې راټول کړي او د خانانو او لويو خانانو سره سخته مبارزه پيل کړي.

د همدغه مبارزو او جگړو په موده کې په کوراوغلو مشهور شو. يعنې هغه سرې چې پلار يې پوند وو.

چنلي بټل ډېر ژر د ځورېدلو، آزادي غوښتونکو او غچ اخیستونکو پناه ځای شو. د چنلي بټل پهلوانانو د خانانو، اميرانو او «خپل کار» مالونه لوټول او پر بېوزلو او نېستمنو خلکو يې وېشل. چنلي بټل د داسې مېرنيو ټينگه کلا وه، چې قانون يې دا وو: هغه څوک چې کار کوي د ژوند کولو حق لري، او هغه څوک چې د نورو له کار او زحمت حاصل اخلي او مزې چرچې کوي، بايد نابود شي. که ډوډۍ شته بايد ټول يې وخورې او که نشته، ټول بايد وړې پاتې شي او ټول بايد کوبښې وکړي چې ډوډۍ پيدا کړي. که هوساينه او نېکمرغي ده بايد د ټولو لپاره وي او که نشته نو د هيچا لپاره به نه وي.

کوراوغلو او پهلوانان يې په هر ځای کې د خلکو پلويان او د خانانو او مفتخورو کلک دښمنان ول. هېڅ خان د چنلي بټليانو له وېرې آرام خوب نه درلود. خانانو چې هر څومره هڅه کوله چې چنلي بټليان خواره واره کړي او

کوراوغلو ووژني، برلاسه نه شول. د سترخان لښکرو څو واره پر چنلي بئل يرغل وکړ، خو هر ځل د غرونو زمريانو په لاس د غره په پېچومو او کړلېچو کې تس او نس شول او خان له ماتې او رسوايي پرته بل څه لاس ته را نه وړل.

د چنلي بئل ښځې هم د خپلو سړو نه کمې نه وې. د ساري په توگه د کوراوغلو ښکلې ښځه، چې نامه يې نگار وه، يوه زمريالۍ ښځه وه چې په کراتو مراتو يې د جگړې کالي اغوستلې او توره په لاس پر آس سپره د غليم په زړه کې ورننوتلې او د مړو ډېری يې جوړه کړې وه.

د کوراوغلو هره پهلواني او هر جگړه ييز سفر يې يو بېل بېل داستان دی. د کوراوغلو داستانونه په اصل کې په ترکي ژبه ويل کيږي او د ښکلو او له معنا نه ډکو شعرونو سره يو ځای د آذربايجان عاشقان يې له ساز او آواز سره خلکو ته وايي.

حسن پاشا او گنجی حمزه

د چنلي بئليانو پاڅون ورو ورو دومره غښتلی شو، چې په سترخان ډگر تنگ شو او کله يې چې وليد د کوراوغلو مقابله نشي کولای د ناچارۍ نه يې ټولو خانانو، اميرانو، مشرانو، پهلوانانو او د لښکر لويانو ته ليک واستاوه او هغوی يې راوبلل چې راشي او مشورتي مجلس جوړ کړي.

کله چې ټول په مجلس کې حاضر شول او هر يو پر خپل ځای کيناست، سترخان په وينا پيل کړه: «حاضرينو! څنگه چې خبر لرئ، له څه مودې راهيسې يوه ډله غله او بلواگر په غره کې راټول شوي او د هېواد هوساينه او امنيت يې گډوډ کړی دی. د دغه لوټمارو غلو مشر د کوراوغلو په نامه د يو بې لاسو پښو مهتر زوی دی، چې خلک وژنې او په غلا او لوټمارۍ کې ساری او مثال نه لري. د هېواد په هر ځای او هر گوټ کې چې غلا، سپری وژنه او گډوډي وي، د ده ډله په کې لاس لري. د کوراوغلو ډلگۍ ورځ تر بلې خطرناکه کيږي. که مور لاس تر زڼې کښينو، يوه ورځ به سترگې وغړوو او و به گورو چې چنلي بئليانو زمور ټوله خاوره او مالونه غصب کړي دي. هغه وخت يا بايد خپل لاس او پښې راټولې کړو، وټښتو او يا ور شو د دغو بلواگرو شوکمارو نوکري او خدمت وکړو. معلومه نه ده، چې خدای د دغه خاينانو په زړه کې لږ څه رحم هم اچولې دی که نه... خانانو، اميرانو، مشرانو، پهلوانانو تاسو ته خبرداری درکوم: دغه بلواگر غله به په خپلې مور او په خپل ورور هم رحم و نه کړي.

هغه ستر خطر، چې د هېواد امنيت گواښي، زه يې اړ کړم چې د دې مجلس د جوړېدو امر وکړم. نو څه تدبير بايد ونيسو؟ څنگه کولای شو دغه

بلواگر پر خپل ځای کښینوو؟ آیا دا ټول نجیبزی، دا ټول محترم خانان او نامتو پهلوانان او سرکردگان به د یو بې لاسو پښو مهترزي چاره ونشي کړای؟...»

خپلکار خپله وینا تمامه کړه او د مرغلو پر تخت کیناست. د مجلس خلکو لاسونه وپړکول او چیغې کړې: «ژوندی دې وي خپلکار، د وطن او ملت د امنیت ضامن... مړه دې وي د چنلي بڼل بلواگران!...»

د مجلس د خلکو شور او ځور دیوالونه ولرزول. خپلکار د سر او لاس په ښورولو سره د خانانو او مشرانو ځواب ورکاوه. وروسته چې چوپتیا شوه، خبرې اترې پیل شوې. یو تن وویل: «که ډېرې پیسې ورکړو، کوراوغلو به له شوکمارۍ نه لاس واخلي.»

بل وویل: «د چنلي بڼل شا و خوا ځمکې به کوراوغلو ته ورکړو، چې هر ډول یې زړه وي د خلکو نه دې باج او خراج اخلي او نور دې مور نه په تنگوي.»

یو بل وویل: «یو څوک کوراوغلو ته ورولپرو وگورو وروستی خبره یې څه ده. هر څومره ځمکه او پیسې چې غواړي ور یې کړو او پخلا یې کړو.»

حسن پاشا هم په دې مجلس کې وو. دې د **توقات** واکمن وو. هماغه سړی وو، چې حسن خان د ده په خاطر د علي کیشي سترگې ویستلې وې. حسن پاشا د سترخان ښی لاس وو. د خپلکار په میلمستیاوو کې به تل پر دسترخوان کیناسته او چې کله به خپلکار ناروغه وو، د هغه پر بالښت به یې پلتۍ وهلې وه، په رښتیا یا درواغو به یې ځان غمژن ښوده. د لښکرکشی ځواک او هنر یې هم زده وو.

د لښکر هر یو تن به له ده نه د سپي په شان ډارېده او د گډې په شان به یې د خپلو جگپوړو اطاعت کاوه.

مقصد دا چې حسن پاشا د خپلکار په مجلس کې وو او هېڅ خبره یې نه وه کړې. خپلکار د ټولو وړاندیزونه واورېدل او په آخر کې یې وویل: ستاسو په دې وړاندیزونو کې هېڅ یو د چنلي بئ د بلواگرو چاره نشي کولای. اوس به غور شو وگورو چې حسن پاشا څه وایي.

خانانو او امیرانو په زړه کې حسن پاشا ښکتنځه او رد و بد یې ورته ویل. آخر خانان او امیران او غټان تل د یو بل مقام او رتبې ته سترگه خړه کوي، دوی هیله کوي چې سترخان ته تر ټولو گران وي چې وکولای شي چې په لا آزاد لاس او ځواک سره د خلکو نه باج او خراج واخلي او لا ښې مزې او چرچې وکړي.

حسن پاشا راپورته شو، تعظیم یې وکړ او د خپلکار د پښو لاندې ځمکه یې ښکل کړه او وې ویل: «خپلکار دې سلامت وي، زه څه سپی یم چې د خدای د سیورې په مقابل کې خوله خلاصه کړم، خو اوس چې د خپلکار مبارک امر دی زه چې له سپي نه لا خوشې یم هم خبرې وکړم مجبور یم اطاعت یې وکړم ځکه چې ویلي دي: د خپلکار امر د خدای فرمان دی.»

حسن پاشا بیا تعظیم وکړ او وې ویل: «خپلکار دې سلامت وي، زه کوراوغلو ښه پېژنم، هغه په هېڅ شي کرارولی نشو، خو د دار په پړي. ما ویلي وو چې د ده د گستاخه پلار سترگې وباسئ، اوس هم غواړم کوراوغلو په خپلو لاسو غلی کړم. تر څو دا شوکمار ژوندی وي، خورې اوبه به زموږ له ستوني تهرې نشي. باید چنلي بئ ته لښکر وباسو، یو ستر لښکر چې دوږې یې د لمر سترگه خړه کړي او یو سر یې په ختیځ او بل یې په لوېدیځ کې

وي. البته بيا امر، د خپلکار مبارک امر دی او مور ستاسو سپي يو، چې له غږ غږ پرته نور څه د ويلو لپاره نه لرو.»

حسن پاشا بيا تعظيم وکړ او د خپلکار تر پښو لاندې ځمکه يې مچ کړه او پر ځای کيناست.

مجلس غلی وو. ټولو د خپلکار خولې کې سترگې ښخې کړې وې. په پای کې خپلکار وويل: «شاباس، حسن پاشا، شاباس ستا په پوهه او هونبیاړی. رښتيا چې پوه سپی يې.»

حسن پاشا له دې ستاينې نه لکه د سپي په شان، چې د خپل خاوند مخې کې لکۍ ښوروي څو خپله خوښي او خوشالي څرگنده کړي، موسکي شو او ځان يې خوښ او خوشاله وښود. وروسته خپلکار وويل: «چنلي بل ته له لښکر ايستلو پرته مور بله چاره نلرو. دا ځل لښکر ايستل بايد دومره ستر وي چې د چنلي بل پر ډبرو لړزه پريوځي. حسن پاشا، ته له همدې گړۍ نه پوره واک لرې، چې هر څنگه لازمه گڼې سرتېري وگماری او برید کولو ته چمتو اوسه. ته به د ټولو ځواکونو عمومي قوماندان يې، د برید تياری ونيسه او د غره د شوکمارو کار پای ته ورساوه. که کوراوغلو تر پښو وغورځوي، خپل صدراعظم به دې کړم.»

سترخان بيا مجلس ته مخ وگرځوه او وې ويل: «حاضرينو، پوه شی او خبر شی چې له دې گړۍ وروسته حسن پاشا د لښکر عمومي قوماندان دی او پوره واک لري. هر څوک چې د ده له فرمان نه سر وغړوي، د دار پرې د هغه په انتظار دی.»

د مجلس خلک نه پوهېدل چې څه ووايي، زړونه يې له کينې او کرکې نه ډک شوي ول.

حسن پاشا د خپلکار له مجلس نه ووت او له ځنډ پرته توقات ته ولاړ او د سرتېرو گمارنه يې پيل کړه. د سرتېرو د گمارنې په وخت يې د خپل لاس لاندې پهلوانانو او سرگروپانو سره يې جنگي شوراگانې جوړولې، چې پر چنلي بئل باندې د بريد نقشه جوړه کړي.

د دغو شوراگانو نه په يوې کې مهتر **موتوز**، چې ستر پهلوان وو، حسن پاشا ته وويل: «پاشا دې سلامت وي، مور د خپلکار او ستاسو د پښو خاورې يو او پوهېږو چې ستاسو فرمان د خدای فرمان دی او هېڅوک حق نه لري ستاسو له فرمان نه سرغړونه وکړي. خو دا خبره هم ده که کوراوغلو په قيرآت سپور وي چې د ټولې دنيا خلک راټول شي بيا هم د ده د سر نه يو ويښته کمولی نشي. که غواړې کوراوغلو له منځه لاړ شي، لومړی بايد آس يې تر لاسه وباسو او که داسې نه وي نو د کوراوغلو سره جنگېدل به هېڅ پایله و نه لري. د مهتر موتوز خبره د حسن پاشا په نظر عاقلانه ښکاره شوه، وې ويل: «موتوز، څوک چې په درد پوه شي، درمل يې هم پېژني. وايه، وگورو څنگه کولای شو قيرآت د کوراوغلو له لاسه وباسو؟»

مهتر موتوز وويل: «پاشا دې سلامت وي، قيرآت خو په پيسو اخيستلای نه شو، له سره تېر يو کس بايد چنلي بئل ته لاړ شي يا د خپل سر وبايلي يا قيرآت غلا کړي او رايې ولي.»

حسن پاشا د مجلس خلکو ته وکتل. ټولو سرونه ښکته اچولي ول. د چا غږ پورته نه شو، ناڅاپه د مجلس پايزار ځای نه خيړن پرن پښې لوڅې گنجی راپورته شو. د مجلس خلکو وکتل، گنجی حمزه يې وپېژانده. گنجی حمزه نه پلار درلود او نه مور او نه کور او ژوند. هېڅ پته نه وه، چې له کومه خوري او چېرته خلمي. په هېڅ جومات او مجلس کې چا ځای نه ورکاوه،

چې خپلې به پټې کړي. د سپي ځای وو خو د ده نه وو. اوس یې دې جنګي شورا ته څنګه لار موندلې وه؛ یوازې په خپله پوهېده. پخوانیو ویلي دي، گنجیانو ته زرهاو چلونه ورځي.

مطلب دا چې حمزه د مجلس منځ ته راغی او وې ویل: «پاشا، دا کار، زما کار دی. دلته پهلواني او د مټ زور په کار نه دی. باید د چل نه کار واخیستل شي او چل زما پلرنی او نیکه نی کار دی. که مې وکړای شو قیرآت راولم نو راوستی به مې وي، که مې و نه شو کړای او کوراوغلو راباندې پوه شو، نو هېڅ نه کیږي، پرېږدی د هېواد له زرهاو گنجیانو څخه یو سر کم شي.»

حسن پاشا وویل: «حمزه، که دې قیرآت راوړ، د دنیا ټولې اړتیاوې به دې پوره کړم.»

حمزه وویل: «یوازې د دنیا مال په درد نه خوري.»

پاشا وویل: «حمزه، بیګ (خان) به دې کړم، د خانۍ مقام به درکړم.»

حمزه وویل: «نه پاشا، دا هم یوازې زما د ستونزې غوټه نشي خلاصولی.»

حسن پاشا وویل: «تا به خپل زوی کړم.»

حمزه وویل: «نه، د مجلس خلک دې ستا نه لوګي شي. زه د دوی نه هېڅ یو یوازې نه غواړم او ته هم درې واړه یو ځای ما ته نه راکوی. پرېږده ستا نه یو داسې څه وغواړم چې ما ته له دې درې واړو ډېر گران وي او تا ته ارزان.»

حسن پاشا وویل: «وايه، وگورم څه غواړی.»

حمزه وویل: «پاشا، زه دې لور غواړم.»

حسن پاشا د دې خبرې په اورېدو سره عصباني شو او د تخت بازو يې کلک په سوک وواهه او غږ يې وکړ: «دغه بې سره بې پښو احمق وباسئ. دغه گنجی غواړي زما زوم شي...»

که مهتر مورتوز د گنجي مرستې ته نه وای وردانگلي، جلادانو په هماغه دقيقه کې ټوټې ټوټې کاوه. مهتر مورتوز د جلادانو مخه ونيوله او حسن پاشا ته يې وويل: «پاشا، ستا نه څار شم، آيا د سترخان فرمان دې هېر کړی دی، چې په هر وزن چې وي د کوراوغلو کار ختم شي.»

حسن پاشا په کرار شو او د ځان سره يې حساب وکړ. ويې ليدل چې بله لاره نلري پرته له دې چې بايد گنجی حمزه پخلا کړي. له دې کبله يې حمزه ته وويل: «احمقه، آخر تا په دې جينۍ که څه ليدلي دي، چې له هر څه يې ښه گڼي؟»

حمزه وويل: «پاشا، ته په خپله پوهېږې چې گنجيان ټول د حريف په چل پوهېږي، ښه ده، زه هم بالاخره له ځان سره د دخل او خرج حساب وکړم. زه پوهېږم چې ته دغه درې واړه شيان يو ځای ما ته نه راکوې، يعنې هم مال او شتمني راکړی، هم ما حمزه خان کړی او هم مې خپل زوی. خو که لور دې وکړم ستا زوم به شم او د سړي زوم د هغه د زوی په شان وي، بيا مال او شتمني او مقام په خپله راځي.»

د مجلس ټولو خلکو د حمزه پر پوهه او زيرکۍ باندې شاباسي ووايه. حسن پاشا په فکر کې ولاړ. زړه يې هېڅ نه غوښتل خپله لور گنجي حمزه ته ورکړي خو له بل پلوه يې فکر کاوه که چېرې قيرآت په لاس راشي، کوراوغلو به مات شي او دغه وخت به صدراعظمي ده ته ورسېږي. له دې کبله يې وويل: «حمزه، منم يې.»

حمزه وويل: «نه پاشا، داسې نه شي کېدای، زحمت وباسه دوه کرښې لوظنامه وليکه او په پای کې يې مهر کړه او ماته يې راکړه، چې په تخرگ جيب کې يې کېږدم. بيا مهلت وټاکه، که د مهلت تر پايه مې قيرآت راوړ، لور دې راکړه، که مې را نه وړ، ووايه چې خټ مې ووهي.»

حسن پاشا له مجبوری دوه کرښې لوظنامه وليکله او مهر يې کړه او د گنجي حمزه په لاس يې ورکړه او مهلت يې وټاکه. گنجي حمزه کاغذ واخيست، غبرگ يې کړ او په تخرگ جيب کې يې کښود او د جيب خوله يې په لوی خنجکی ستنې ټينگ وټاړه. او وې ويل: «اوس اجازه راکړه چې رخصت شم.»

* * *

اوس مور حسن پاشا او نور پر خپل ځای پرېږدو، چې د لښکر ايستلو او پر چنلي بټل باندې د بريد تياری ونيسي، او څو په گنجي حمزه پسې.

گنجي حمزه چموسې په پښو کړی او پېتاوې يې وټړلې، يوه مړۍ ډوډۍ يې په دستمال کې تاو کړه او پر ملا پورې يې وټړله او ډانگ يې په لاس کې واخيست او روان شو.

د شپې او ورځې يې مزل کاوه، واټنونه يې وهل، د ونو تر سيوري لاندې به يې لږه غونډې دمه کوله، او په غرونو او درو کې به پورته ښکته تلو څو يو ورځ مازيگر د چنلي بټل د غره لمن ته ورسېد.

کور او غلو د يو غټ کمر پر سر ولاړ وو، د کاروان د تگ لاره يې څارله چې گوري يو کس چنلي بټل ته راروان دی او په خړپوڅو غره ته څيژي.

کوراوغلو تر هغه ایسار شو چې گنجې حمزه د کمر بیخ ته راورسېد او پورته ختلو باندې یې شروع وکړه. کوراوغلو راکوز شو او د گنجې حمزه مخه یې ونيوله او ورته یې وویل: «و نه ښورې! وایه څوک یې! له کومه راځې او چېرته ځې؟ حمزه ناڅاپه سر را پورته کړ، گوري یو ځوان یې مخې ته ولاړ دی، داسې ځوان چې سپری جرئت نشي کولای مخ ته یې وگوري، سترگې یې له غضبه ډکې او بریتونه یې د گډو د ښکر په شان تاو را تاو خښېدل او څیړولو ته تیار، توره یې تر ملا داسې چې سپری به له ځان سره وویل: «دغه توره به هېڅکله د خانانو او د خلکو د دښمنانو د وینو تویولو څخه مړه نشي. وگوره توره څنگه په خپل تېکي کې د خپگان احساس کوي! د دغې تورې اوسپنه یې گواکې په کینې سره ویلې کړې ده! ته به وایې چې د کوراوغلو توره تل تا ته وایې: اې کینې، ته هم د مینې په شان سپېڅلې یې! مور نشو کولای خلکو ته خپله مینه ثابتته کړو، مگر دا چې د خلکو له دښمنانو سره کینه وکړو، ته د ظالم د وینې په توییدو سره مظلومانو سره مینه کوي.»

گنجې حمزه په لومړي نظر کوراوغلو وپېژانده خو ځان یې په تگی وواهه او وې ویل: «په کوراوغلو پسې گرځم.»

کوراوغلو پوښتنه وکړه: «له کوراوغلو سره څه کار لری؟»

حمزه وویل: «درد او بلا دې زما پر ځان! زه مهتر یم شپې او ورځې مې د خانانو او پاشاگانو په نوکری کې خوشې تېرې کړې دي. د چنگینو نه ډکو ډنډونو اوبه مې دومره څښلې دي، چې شونډي او تالو مې له ختو نه پرسېدلې دي، کاشکې زما پر ځای مور مې یو تور سپی زیږولی وای او زه یې په دې مصیبت باندې نه وای اخته کړی. څنگه چې سر مې گنجی دی، په هېڅ ځای کې تم کېدای نه شم، هر څومره چې تکلیف وباسم او ور ته کار

وکړم، خو چې پوه شي سر مې گنجی دی، شپي مي. نو د گنجي توب له لاسه راباندې دا بنکلې او پراخه دنيا تنگه شوې ده. نه پوهېږم څه خاورې پر سر باد کړم. اوس راغلی يم کوراوغلو ووينم. د قدمونو يې څار شم. اوربدلي مي دي پراخه سينه او ځوانمردي لري او ډوډۍ له هيچا نه سپموي. يا به مې پرېږدي د دسترخوان پاتې شونې يې وخورم او د يوې گتې او سوړي منځ کې د خپل عمر وروستۍ ورځې تېرې کړم يا دا چې له تنه مې سر جلا کړي، چې د تل لپاره د درد او غم نه خلاص شم، له دغه بې فايدي سر نه، چې هېڅ ارزښت نه لري د کوراوغلو تر قدمونو څار کړم.»

گنجي حمزه خپلې خبرې بس کړې او په های های ژړلو او اوبنکو تويولو يې پيل وکړه، داسې يې ژړل او اوبنکې يې تويولې، چې پر حال يې د کوراوغلو زړه وسو او وې ويل: «پاخه څو! کوراوغلو زه خپله يم.»

حمزه چې دا خبره واورېدله د کوراوغلو پښو ته پرېوت او وې ويل: «ستا نه څار کوراوغلو، ما له خپله دره مه شړه! پر ما رحم وکړه!»

کوراوغلو، حمزه له ځمکې راپورته کړ او وې ويل: «پاخه، ته خو آخر سپرې يې! بايد نه دی، چې سپرې دې د يوې مړۍ ډوډۍ په خاطر د چا پښو ته پرېوزي.»

گنجی حمزه راپورته شو. کوراوغلو وويل: «ښه، وگورم څه کار دې له لاسه کېږي.»

حمزه وويل: «کوراوغلو، زه درنه څار شم، زه پوهېږم چې ته نشې کولای ما په دې گنجي سر سره کېږي او د شرابو وېشونکی وټاکي، همدومره چې يو آس زما په لاس راکړې او در ته يې وروزم، خونښ يم. پلار او نيکه مې هم دا کار کاوه.»

کوراوغلو، گنجي حمزه له لاسه ونيو او يارانو ته يې راووست.
يارانو يې وويل: «کوراوغلو، دا دې له کومه پيدا کړ؟ ښه ده هر څه چې
غواړي ور يې کړو او په خپله مخه لاړ شي. پاتې کېدل يې په چنلي بټل کې
ښه نه دي.»

کوراوغلو وويل: «خو هېره کړې مو ده چې مور د همدغسې کسانو، د
همدغسې بېوزلانو په خاطر په چنلي بټل کې جنگيرو؟ اصلاً مور په چنلي
بټل کې د څه شي لپاره راټول شوي يو؟ غواړم دا را ته ووايي.»

د يارانو نه يو تن، دلي حسن وويل: «کوراوغلو، رښتيا چې ته يو واقعي
انسان يې، د نه خلاصېدونکې کينې تر څنگ نه خلاصېدونکې مينې ستا په
ځان او زړه کې ځای نيولی دی، کله چې څوک د مينې اړ ووينې، حاضر يې
چې له هر څه لاس واخلي او کله چې له دښمن سره مخامخ کېږي د خپل
هر څه نه لاس اخلي څو په ټول ځواک سره له دښمن سره کينه وکړي او
وينه يې توی کړي.»

د چنلي بټل ښځې د غاړو څنډو نه راغلې وې او خبرو ته يې غور نيولی
وو، نگار بي بي، د کوراوغلو مېرمن، سړي او ښځې ټيل وهلې او رامنځ ته
شوه او دلي حسن ته يې مخ واړوه او وې ويل: «دلي حسنه، ته رښتيا وايې،
خو دا ځل لکه چې کوراوغلو بې ځايه مينه کوي، څه پته ده چې دا سړی د
حسن پاشا جاسوس وي؟»

چا څه و نه ويل. کوراوغلو چې وليد ياران يې ټول د نگار پر خوا دي، وې
ويل: «دا بيچاره، که ټول اور هم شي، نشي کولای ان د خپلو پښو لاندې
ځای وسوزوي. نو ښه به وي چې پرېږدو يې په په چنلي بټل کې پاتې شي

او يوه مړۍ ډوډۍ وخورې او د خپل عمر څو وروستۍ ورځې له سرخوړۍ پرته تېرې کړي.»

گنجی حمزه په چنلي بئل کې پاتې شو. نس يې مړاوه. او هغه چارې به يې سرته رسولې چې يارانو به ورته ښوولې. چارې به يې دومره ژر او ښې سر ته رسولې چې ژر يې د ټولو درناوی لاس ته راوړ. چنلي بئل داسې ځای نه وو، چې د سړي درناوی په کاليو او شتمنيو پورې وي. اصلاً هلته چا شتمني نه درلوده. هر څه چې ول د ټولو مال وو. ټولو کار کاوه، ټول جنگېدل، ټولو خوړل او پر خپل وخت به يې د شرابو، نخا او د ساز مجلسونه جوړول. کوراوغلو چې کله د گنجي حمزه چالاکي وليده، د يو مرگوني يابو ساتنه يې ده ته ورکړه. دغه يابو ته چې، ډېر زيات کار يې کړې وو او پيټي يې چلولي ول، له پوټکي او هډوکي پرته نور څه ورته نه ول پاتي.

گنجي حمزه د يابو ساتنه او پالنه په داسې ډول پيل کړه چې سهار او مازيگر به يې پالنه کوله او د زړه له کومې به يې خدمت کاوه. کله به يې هم د نورو آسونو اوربشې او وابنه پټول او د يابو مخې ته به يې اچول. يابو به خوړل. ورځ په ورځ به يې ښه ښه کېده، په لږه موده کې پوره چاغ او کار کولو ته تيار شو.

يوه ورځ کوراوغلو غوچل ته سر وربسکاره کړ. يابو يې وليد. لومړی يې و نه پېژانده. وروسته چې يې وپېژانده حيران دريان پاتې شو. وې ويل: «حمزه، زه هېڅ نه پوهېدم چې ته د آسونو دومره ښه پالنه کولای شۍ.»

حمزه وويل: «ځار دې شم کوراوغلو، ما چې سترگې غړولي دا کار کوم او پلار او نيکه مې هم دا کارونه کول...»

کوراوغلو وویل: «نه پوهېرم څنگه شو چې سړکال دورآت څه خوار او کمزوری شوی دی. ښه ده هغه تا ته وسپارم. حمزه باید داسې پالنه یې وکړې چې ډېر ژر قیرآت ته ورسېږي.»

گنجي حمزه د دې خبرې په اورېدو سره په زړه کې گورې ماتولې. نن دورآت درته سپاري، خامخا سبا به د قیرآت وار راشي.

د کوراوغلو یاران، ښځې وې که نارینه، خوښ نه ول چې دورآت حمزه ته وسپارل شي. خو حمزه د کوراوغلو په زړه کې داسې ځای نیولی وو، چې کوراوغلو ورباندې لږ شک هم نه کاوه.

دورآت او قیرآت دواړه په یوه غوچل کې ساتل کېدل. د دواړو آسونو په پښو کې زولانې وې، چې بېلې بېلې کلي گانې یې درلودې. سربېره پر دې د هر یوه په غاړه کې کلک ځنځیرونه پراته ول چې هغه هم د غوچلې پر دیوالونو باندې میخ شوي ول. هېڅ پهلوان نشو کولای د آسونو مخې ته ورشي او که په یو ډول ور هم شي په هېڅ ډول نشي کولای آسونه ایله کړي او بویې ځي. کلي گانې خپله کوراوغلو ساتلې.

کوراوغلو، حمزه بوت او دورآت یې په لاس ورکړ. حمزه د آس په ساتنه کې سخت کوښښ کاوه. خو کله چې آس په چاغېدو راغی، گنجي حمزه ورته اوربشې او واښه کم کړل. آس بیا په خوارېدو شروع وکړه. کوراوغلو د حمزه نه پوښتنه وکړه: «حمزه ولې دورآت بیا ورځ په ورځ کمزورې او خوارېږي؟ لکه چې ښه ساتنه یې نه کوې؟»

گنجي حمزه وویل: «هر څه چې زما له لاسه پوره وي نه یې سپموم. خو فکر کوم دورآت تازه هوا ته اړتیا لري. آخر، کوراوغلو، دغه بې ژبې حیوان

شپه او ورځ په غوجل کې تېروي. د پښو او څټ نه هم تړل شوی، هرو مرو د کمزوري سبب يې همدا دی.»

کوراوغلو د دورآت د زولنې کلي راواخيسته او حمزه ته يې ورکړه، چې کله نا کله آس بهر وباسي څو تازه هوا پرې ولگي.

بيا يارانو يې نيوکه وکړه، چې بايد نه دی سړی په هر کس او ناکس باور وکړي. که گنجی حمزه دورآت وتښتوي، څه کولای شو؟

کوراوغلو بيا ښځې او نارينه غلي کړل او وې ويل: «هېڅ مه ډارېږئ. هېڅ نه کېږي.»

گنجي حمزه په څو ورځو کې دورآت دومره تيار کړ، چې اصلاً د کمزوری او خواری نښه په کې پاتې نشوه.

ورځې يو پر بل پسې تېریدلې او حمزه ډارېده چې و به نشي کړای پر وخت قيرآت حسن پاشا ته ورسوي. مهلت هم په ختمېدو وو. له ډېرې مودې فکر او خيال او شک او انديښنې وروسته يې يوه شپه له ځان سره وويل: «که زه يو کال دوه کاله هم دلته پاتې شم، کوراوغلو به هېڅکله د قيرآت کلی ماته رانکړي او سر بېره پر دې په توقات کې داسې څوک نشته، چې د قيرآت او دورآت تر منځ فرق وکړي. ښه ده همدا شپه دورآت بوځم او حسن پاشا ته يې ورکړم او ورته ووايم چې قيرآت همدا دی. بيا به د پاشا لور واخلم او څو ورځې به عيش او نوش وکړم او د دنيا غم به هېر کړم. څو پورې به د هر کس او ناکس د دسترخوان جوته خورم او له هر ځايه به شړل کېږم؟ د پاشا لور چې مې ښځه شوه، نور څوک را ته په کړه سترگه نشي کتلای، نور څوک جرئت نه کوي ما ته گنجی حمزه ووايي. زه به حمزه بېگ شم، د پاشا زوم! د پاشا د زوم زړه چې هر کار وغواړي، کولای شي. هغه

وخت به د هغه ټولو شپو تلافی وکړم په کومو کې چې به ناروم او خاورو
خزلو کې پروت وم. په بیلاق کې به خاتنه پرتمینې مانی جوړې کړم. بې
شمېره مینځې او نوکران به لرم، په میلیونو میلیونو پیسې به لگوم. گران بیه
شراب به څښم. د زرکو، چرگانو او پسونو غوښې او کبابونه به خورم. گران
بیه او ښکلې جامې به اغوندم. ځانگړي ښکار ځایونه به لرم. مهتر، پېره دار
او څه او څه به لرم!... آخ خدایا! له ډېرې خوشالی لېونی کېرم!...

له چنلي بئل څخه د گنجي حمزه تېښته

گنجي حمزه دا فکرونه کول او تلو ته تيارېده، دورآت يې زين کړ او سپور شو او روان شو او د سيلۍ په شان د چنلي بئل نه لرې ووت. په سبا يې، دلي مهتر آسونو ته سر وربښکاره کړ. گوري چې نه دورآت شته او نه گنجي حمزه، پوه شو چې اوبه له ورځه تېرې دي، په غضب او چينغو کوراوغلو ته راغی او راويښ يې کړ او ورته يې وويل: «پاخه چې نور د خوب وخت نه دی، گنجي حمزه دورآت تښتولی دی!»

په چنلي بئل کې غوغا گډه شوه. يارانو، ښځو او نارينه وو، د کوراوغلو په ملامتولو شروع وکړه: «مگر تا ته مو نه وو ويلې، چې په هر کس او ناکس باور کول په کار نه دي؟ فرق نه لري که د پهلوان آس بوځي يا يې ښځه، دواړه د ده ناموس دي. تر اوسه زموږ له ډاره د چنلي بئل په آسمان کې مرغۍ نه شوه الوتلاي. د کوراوغلو او چنلي بئل او يارانو له نامه به خانان، پاشاگان او سترخان لږزېدل، خو اوس گورۍ چې زموږ کار دې ځای ته ورسېده چې يو بې نامه او نښانه گنجی بودا راغی له دې ځايه يې آس وتښتاوه او لاړ. همدا نن او سبا، چې هر ځای ته خبر ورسېږي له هرې لورې به دښمنان زموږ پر خوا مخه کړي. کوراوغلو تا په خپل لاس داسې کار وکړ، که چېرې ټول جهان سره لاسونه يو کړي وای، نه يې شو کولای. اوس وگورو چې دورآت به له کومه پيدا کړي؟»

کوراوغلو وويل: «دورآت نه شته خو قيرآت شته. ورباندې سپرېرم او ځم دورآت پيدا کوم. لږ مې ملامت کړی.»

نگار بي بي رامخ ته شوه او وې ويل: «ولې به دې نه ملامتوو؟ تا د چنلي بئل قانون مات كړ. مگر تا پخپله مور ته نه دي ويلي، چې د بې ځايه مينې او رحم د احساس قرباني نه شو؟ مگر تا پخپله نه دي ويلي، چې ځينې وخت يوه بې ځايه مينه په زرهاو خيانتونه او كشالې په ځان پسې راوړي؟ تا پخپل بې ځايه رحم او شفقت سره چنلي بل ته د جاسوسانو او خيانتكارانو پښې راوغزولې.

ته څه پوهېږې چې دغه جاسوس له كومه راغلی وو او دورآت يې چېرته بوت چې ته وايې ورپسې ځم او پيدا كوم يې؟ دورآت لار او اوس بايد د غليم بريد ته منتظر اوسو... د چنلي بئل اوسپنيز ديوال درز كړی، دا كار به زموږ غلیمان خوشاله او زړه وركړي.»

كوراوغلو سخت په غصه وو، خو څنگه چې پوهېده پخپله دې گناهكار دی هېڅ غږ يې نه كاوه او يوازې يې د قهر او خپگان له زوره خپل بریتونه ژوول او تاوېده راتاوېده به.

ناڅاپه جگ شو او **ايواز** ته يې مخ ورواړه او وې ويل: «ايوازه! ماته شراب راوړه!»

پهلوان ايواز شراب راوړل. كوراوغلو اووه جامه شراب يو په بل پسې پر سر راوړول. بيا يې دلي مهتر ته مخ واړوه او وې ويل: «آس زين كړه! قيرات يې زين كړ او د هغه مخې ته يې راوست. دغه وخت كوراوغلو گونگ وو او ژبه او شونډې يې نه خوځېدلې. مخ يې دومره سور شوی وو، چې سړي خيال كاوه اوس به اور واخلي. قيرات چې پر خپلې شا كوراوغلو وليد، د هغه په غصه پوه شو، سُم يې پر ځمكه وواهه او داسې دوږې يې راپورته كړې چې پهلوان يې له سترگو پناه كړ. دغه وخت كوراوغلو يوه چيغه

ووېسته که د جگړې ډگر وای نو د لښکر زړه به چاودلی وای او وسله به یې پر ځمکه لوېدلې وای.

قیرآت د کوراوغلو د چیغې په ځواب کې په دواړو پښو ودرېد او وزرې او غاړه یې جگه کړه او داسې وشنېده، چې له لوړو څخه ډبرې ولرژېدې او راوغورځېدې او د آواز انگازې یې د چنلي بئل د غره په سل هاوو ځایو کې تاوراتاو شوې، ته به وایې په سلهاوو آسونه وشنېدل. دغه وخت کوراوغلو او آس یې د گرد او دوړو له منځه د برېښنا په شان ووتل او د غره څخه راکښته شول. لږه شیبه وروسته د چنلي بئل یارانو د څار د کمر له سره د دښتې په زړه کې یوه سپینه لیکه ولیده چې په تیزی سره لري وځي او سپینه کرښه شاته پرېږدي.

گنجی حمزه د ځان له ډاره په هېڅ ځای کې تم نه شو. آس یې زغلاوه او روان وو. کله به یې شا ته هم کاته او آس به یې واهه. لږه لاره پاتې وه چې څلویښت ژرندو ته ورسېږي چې بیا یې شا ته وکاته، ویې لید د لبرې نه داسې دورې هوا ته پورته کېږي ته به وایې چې خاورې بادېږي، لږ چې څیر شو کوراوغلو یې ولید چې قیرآت زغلوې او لوړې ژورې ته هېڅ نه گوري او د سیلی په شان را روان دی، که پر ځمکه وغورځېږي زر ټوټې به شي.

د گنجی حمزه خوله وچه شوه، ژبه یې په خوله کې نه چلېده او احساس یې وکړ، چې ډېر پخوا مړ شوی او په قبر کې پروت دی. نور یې له لاسه څه پوره نه وو پرته له دې چې په ډېره منډه یې ځان د ژرندې ورت ته ورساوه او راکوز شو او د دورآت جلو یې د ور په درشل پورې وتاړه او په تلوار یې ژرندگري ته غږ کړ، ای ژرنده گره بدبخته، ژر راووځه، دروازې ته دې اجل رارسېدلې دی.

ژرندگري ژر راووت خو په پښو نه شو ودرېدلای، په ډار او انډېښنه يې پوښتنه وکړه: «وروره څه خبره ده؟ زما بوډا نه څه غواړي؟»

حمزه وويل: «زه هېڅ نه غواړم. گوره هغه چې را روان دی کورواغلو دی د چنلي بئل نه راځي. آسونه يې ناروغه شوي دي، هر راز دارو درمل ورته گټه و نه کړه، نو حکيمانو او کيمياگرو ورته ويلي دي، چې د ژرندگري ماغزه د دې مرض دوا ده او اوس کورواغلو د ژرندگري په ماغزو پسې گرځي چې آسونه يې ښه شي. که نه نو له آسونو پرته د خانانو او پاشاگانو سره نه شي جنگېدلی. زه حسن پاشا راليرلی يم، چې ژرندگري خبر کړم چې پر وخت ځانونه بچ کړي. مگر اوريدلي دي نه دي، چې حسن پاشا غواړي چنلي بئل ته لښکر وباسي.»

ژرندگري وارخطا او غلی وو، آخر يې وويل: «ولې مې نه دي اوريدلي، خو اوس وايه چې څه خاورې پر سر باد کړم؟ اووه اته کسه ډوډۍ خواره لرم چېرته نه شم تښتېدای.»

گنجي حمزه وويل: «ژر شه جامې دي وباسه زما جامې واغونډه او لاړ شه د ناوې لاندې پټ شه. زه به په يو ډول کورواغلو تېر باسم او که مې تېر نه باسلو، پرېرېده چې ما مړ کړي. ته ښځه او اولاد لرې. هېڅ مې زړه نه غواړي چې اته کسه ډوډۍ خور يتيان او بې سرپرسته پاتي شي. زه يو وزگار او بې کسه سړی يم، هسې هم له ژونده ستړی شوی يم.»

ژرندگري سمدلاسه خپلې جامې وويستلې او د گنجي جامې يې واغوستلې او لاړ د ژرندې ناوې لاندې پټ شو. گنجي حمزه هم ژر د ژرندگري جامې واغوستلې او ځان يې د اوږو ډېرې ته وغورځاوه او سر مخ يې په وړو سپين کړ.

ناڅاپه کورواغلو لکه اجل د ژرندې ور ته راورسېد او غږ يې وکړ: «ای ژرندگړي، ژر بهر ته راوځه!»

گنجی حمزه د ژرندگړي په جامو کې راووت او وې ويل: «ما ته وايي؟ په خدمت کې حاضر يم.» کورواغلو وويل: «هغه پر آس سپور، چې همدا اوس له ما نه مخکې دلته راغی، څه شو؟»

گنجي حمزه وويل: «لار، د ناوې لاندې پټ شو. نه پوهېږم چې څه کار يې کړی، چې ته يې وليدي زنگ يې والوت او لار د ناوې لاندې پټ شو. ما ته يې هم وويل چې چا ته يې ځای و نه بنيئم.»

کورواغلو په ټوپ له آسه پلي شو او وې ويل: «ته زما د آس جلو ونيسه، زه پوهيږم چې څه ورسره وکړم.»

بيا يې د قيرآت جلو د حمزه په لاس کې ورکړ او دننه ورغی. ټيټ شو او وې ويل: «حمزه راوځه!»

ژرندگړي لا پسې ځان لېرې کړ او وې ويل: «ولې بهر ته درووځم؟ زه هغه ماغزه نه لرم، چې ستا د آسونو مرض ښه کړي. ښه ده چې دلته مړ او بهر ته و نه ووځم.»

کورواغلو وويل: پرېږده احمقه! مرض څه دی؟ ماغزه څه دی؟ درته واييم راووځه. مه مې عصباني کوي.»

ژرندگړي بيا ځان لا راکاږه او کورواغلو هم ور ننه وت څو بالاخره د ژرندگړي پښه يې ونيوله او بهر ته يې راوويست، خو چې سترگې يې ورباندې ولگېدې وې ليد چې گنجی نه دی، کوم بل سپری دی. هغه وخت پوه شو، چې گنجي حمزه ډېر بد تېر ايستلی دی، فوراً يې بهر ته رامنډه کړه. بهر يې څه وليد؟ گنجی حمزه يې وليد پر قيرآت سپور دی او حرکت ته

تیار، هغه وخت چې حمزه د دورات پالنه کوله، لنډه آشنایي یې هم د قیرآت سره پیدا کړې وه. سربېره پر دې کوراوغلو په خپله د هغه جلو د حمزه په لاس ورکړې وو او همدا وجه وه، چې حمزه په ډېر لږ نوازش او غوره مالي سره توانېدلای وو پر قیرآت سپور شي. کوراوغلو نور ځمکه او آسمان نه پېژانده. قهر یې سترگې ږنډې کړې وې. غوښتل یې توره راوباسي او وار وکړي خو فکر یې وکړ چې که قیرآت یو گام واخلي نو مرغی هم د هغه د پوندو گرد ته نشي رسېدلی. بیا به اوبه له ورځه تېرې شوې یي. له دې کبله لږ په آرام شو او حمزه ته یې وویل: «ای حمزه، تېز راغلی یم. قیرات خولې شوی، که داسې ورباندې سپور شي نو آس به ناروغه شي. راکوز شه لږ یې په لاره بوځه چې خوله یې وچه شي.»

حمزه وویل: «پروا نه لري. بیرته نه لرم. کرار کرار ځم خوله به یې په خپله وچه شي.»

حمزه دا وویل او آس یې روان کړ. کوراوغلو ولید چې حمزه آس ډېر وران زغلوي، جلو یې داسې ټینګ راکاږي چې ږنډې دی د آس شونډې څیرې شي. کوراوغلو بې تابه شو او وې ویل: «نمک حرامه ولې زما په مخ کې آس داسې آزاروې؟ مگر نه پوهېږې، چې قیرآت زما د سترگو تور دی؟ د هغه ډوډۍ او مالگې حق دې ښه په لاس راکړ چې تا ته مې درکړې وه.»

حمزه وویل: «کوراوغلو، ته پهلوان یې، د ځوانمردۍ او سخاوت نوم دې تللی، له یوې میاشتې نه لږه مې ستا د دسترخوان چوټه خوړلې ده، نو ولې یې راته یادوې؟ تاسره نه ښایي، اوس یو آس څه ارزښت لري، چې دومره عذر او زاري کوی؟»

کوراوغلو وویل: «مکاره حمزه، تڭي او برگي مه کوه. بنه پوهپرې، چې قيرآت يعني څه. اوس که خانان او پاشاگان واورې، چې قيرآت يې وړې دی، څه پوهپرې چې څومره خوشالي به وکړي؟»

حمزه وویل: «کوراوغلو، زه بايد لاړ شم. دا خبرې دې په ځان وسپاره.» غوښتل يې چې روان شي چې کوراوغلو وویل: «ای حمزه، غور ونيسه وگوره څه درته وایم. پوهپرې چې ته قيرآت نه شي ساتلی. رښتيا ووايه چا چنلي بئل ته راستولی وي؟»

حمزه وویل: «کوراوغلو، پوه شه او خبر شه، هر څه چې مې په چنلي بئل کې تا ته ويلې ول، رښتيا ول. دې گنجي سر پر ما باندې دا دومره ښکلې او پراخه دنيا راتنگه کړې ده. هر چېرته لاړم لکه د سپي يې وشړلم. د هېچا نه خوبنده چې زما مخ ته وگوري. اوس قيرآت بيايم حسن پاشا ته يې ورکوم څو زه هم بنه ورځ ووينم او د خپل بخت نه غچ واخلم.»

کوراوغلو وویل: «دا دې خپل فکر وو، که حسن پاشا درته دا لار ښودلې ده؟»

حمزه وویل: «حسن پاشا.»

کوراوغلو فکر وکړ او وې ويل: «ته څه خيال کوې، چې چا پر تا دا توره ورځ راوستې ده؟»

حمزه وویل: «څه پوهپرېم، خامخا زما بخت به همداسې وو. شايد هم خدا... زه څه پوهپرېم. يوازې غواړم له خپل بخت نه غچ واخلم.»

کوراوغلو وویل: «حمزه، پر تا هم زموږ د نورو ميليونو هېوادوالو په شان د حسن پاشا غوندې کسانو له لاسه توره ورځ راغلې، ته د دې پر ځای چې له هغوی سره وجنگېرې، مرسته ورسره کوی. ته چنلي بئل ته، ميليونو

هېوادوالو ته دې خیانت کوې. قیرآت راوله چې بېرته چنلي بئل ته ستانه شو. ته د چنلي بئل له یارانو څخه یې او حسن پاشا په وړاندې وجنگېره، ته له دې لارې کولای شې انتقام واخلي او نورو میلیونو هېوادوالو ترڅنګ نیکمرغه شې.»

گنجي حمزه وویل: «کوراولو، ما خپله لاره موندلې ده. خپلو هېوادوالو سره هېڅ علاقه نه لرم. هر څوک د ځان د هوساینې په فکر کې دی. زه لارم.»

کوراولو وویل: «خیانتکاره، آس راکړه. څومره پیسې غواړې، که شتمني غواړې، دربه یې کړم.»

گنجي وخنډل او وې ویل: «کوراولو، تا چې دنیا په خپله لیدلې، مگر نه پوهېږې چې په خپله خداې هم گنجیان نه شي تېر ایستلای؟ ښه، فرض کړه چې زه له آسه کوز شم، ته ما ژوندی پرېږدی چې هر څومره پیسې غواړم، را یې کړی؟ کوراولو جانه، جوړجاړې نه شم کولای، خوشې مې کړه لار شم اوږده لار مې مخې ته ده. زه توقات ته ځم که ته رښتیا کوراولو یې، په خپله راشه او قیرآت د حسن پاشا نه واخله، پرېږده چې زه هم له دې لارې نه د شتو څښتن شم. نور له ما نه لاس واخله.»

کوراولو وویل: «حمزه، پرېږده د آس بیه درته ووايم چې تېر دې نه باسي. د قیرآت بیه له اتیا زره سرکرده، اتیا زره پسونو، او اتیا زره خزانو او پیسو نه، له اتیا زره آسونو او اتیا زره غوایانو نه پورته ده.

حمزه وویل: «کوراولو، بېغمه اوسه زه قیرآت د دنیا په مال نه بدلوم. حسن پاشا راسره شرط ایښی دی، چې خپله وړه لور دونا بی بی ما ته

راکړي، زه لارم ته هم خپله پوهېږې که قيرآت دې خوښېږي توقات ته راشه
زه هم هلته يم. ژمنه کوم چې درسره مرسته وکړم د خدای په آمان.»
کوراولغو نور ټينگ نه شو او چيغه يې کړه: «خه خاينه، خو پوه شه، که
سر دې لکه بادرننگ له تنه جلا نه کړم کوراولغو به نه يم او حسن پاشا ته
هم زما پيغام ورسوه او ورته ووايه که ژبه دې د خټ له طرفه را و نه باسم
کوراولغو به نه يم. که کور ورته گور نه کړم، بې غيرته به يم. که قيرآت د
خانانو په وینو کې و نه زغوم، سړی به نه يم.»
حمزه وويل: «دا ستا او د حسن پاشا ستونزه ده، په ما پورې اړه نه
لري.»

حمزه دا وويل او په آس يې آواز وکړ او د سترگو په رپ کې پناه شو.
کوراولغو يوازې د ژرندي په ور کې پرېوت او چيغه يې کړه. بيا کيناست او
ساز يې سينې ته راتينگ کړ او افسوسناکه ساز يې وغږاوه او عاشقانه او له
کينې نه ډکه سندره يې وويله.

کور او غلو او یاران یې

اوس یې څنگه کولای شو چنلې بئل ته ستون شي او د یارانو مخ ته وگوري؟ که نگار، دلي حسن، دلي مهتر، ایواز د میرچي او غلو او نور پهلوانان پوښتنه وکړي، چې قیرآت دې څه کړ، څه ځواب به ورکړي.

گنجي حمزه یې په سینه داسې داغ ایښودلی و، چې هېڅ سړو اوبو یې درد نه شو کړارولی. ژرنده ولاړه او چوپه وه او څه ځورونکې یوازیتیا وه. ساز یې یوې خوا ته وغورځاوه او پرمخې پرېوت او منگولې یې ځمکې کې ښخې کړې.

شپه شوه. ژرندگړی لاپخوا تښتېدلی وو. کور او غلو یو وخت سترگې وغړولې گوري لمر خیره وهلې. ډېر وری وو. دورآت هم ډېر وخت اوربشي نه وې خوړلې. په دې وخت کې یو سړی له دوو غویانو سره چې بار پرې پروت وو، راغی. د کور او غلو نه یې تپوس وکړ: «ملگري، ژرندگړی چېرته دی؟»

کور او غلو وویل: «ژرندگړی نه شته، اوس زه دلته یم.»

سړی باور نکړه. کور او غلو نور د خبرو مجال ورنکړ او سمدلاسه یې جوالونه د غویانو له شا نه راکوز کړل.

دوه جواله اوربشي وی هغه یې د دورآت مخې ته واړولې. دوه جواله غنم یې په ژرنده واړول چې وړه شي. سړي غوښتل یو څه ووايي چې د کور او غلو غضبناکه کتلو پر ځای کښیناو او ژبه یې گونگه شوه. څو لمر ښه تودېدو، کور او غلو هم وړه اغړلي وو او هم یې ډوډۍ پخه کړې وه. بیا یې د یو غویي سر پری او کباب یې کړ او کیناست خوړلو ته، چې مور شو سړي ته یې وویل: اکا ما وبخښه چې بیه مې وکړه، څومره پیسې تا ته درکړم؟

مخې ته راشه! له ما مه ډارېږه.

د سړي ژبه تړلی وه، کورواغلو د غويي او غنمو او اوربشو بيه خو چنده
زياته حساب کړه او هغه ته يې ورکړه. بيا په دورآت سپور شو او د چنلی بئل
پر خوا روان شو

* * *

ياران، نارينه او ښځمنې، کورواغلو ته ډېر په اندېښنه کې ول، سترگې په
لار ول چې کورواغلو به کله راستنېږي. ناڅاپه يې کورواغلو وليد چې دورآت
يې له جلوه نيولی او راروان دی. سر يې ټيټ نيولی او سر او مخ يې د
ژرندگري په شان په وړو سپين دي. هماغه شيبه پوه شول، چې حمزه په
خلويښت ژرندو کې، کورواغلو تېر باسلی دی. ټولو سرونه ټيټ کړي ول، نه
سلام او نه کلام. چا يې د حال احوال پوښتنه هم ونه کړه.

کورواغلو چې راورسېد ايواز ورمخې ته شو او وی ويل: ښه سودا دې
کړی ده کورواغلو، وايه وگورو څومره سر دې دورآت پسې ورکړ؟ ژرندگريټوب
دې هم ياد کړی دی، مبارک دې شه.

کورواغلو په کراتو مراتو سفرونه کړي ول، خو څه وخت به چې د سفر نه
راستون شو هېڅکله د يارانو دومره سوړ چلند سره نه وو مخامخ شوی. ښځو
به ورته مخ اړه وو او سړو يې د سلام ځواب نه ورکاوه. د ټولو نه بد د ايواز
زهرجنې خبرې وې، چې د غر په څېر درنې او زړه ځورونکې وې. کورواغلو
داسې حال درلود، چې نژدې وو له سترگو يې اوبښکې روانې شي. په پای
کې يې ساز سينې ته جوخت کړ او يوه غمژنه سندرې يې وويله:

آخر تاسې ولې دومره خپه او نيولي ياست؟ ولې ما په يوه موسكا، دوه كلمو خبرو نه خوشالوئ؟ د دنيا شتمني د لاس د ورغوي خيري دى، دا خو وپر نه غواړي. ما په يوه موسكا خوشاله كړئ. خپه مه اوسئ. تاسو زما په ځان اور بل كړ. زړه مو راته كباب كړ. زما خپل غم بس دى. نو تاسې ټول مه خپه كيړئ.

ياران دومره خپه شوي ول، چې ان دې خبرو يې زړونه هم نرم نكړل. كوراوغلو ته يې نه كتل. ځينو هم اعتراض پيل كړ: اوس چې زموږ خبره كوراوغلو ته يوه پيسه ارزښت نلري نور په چنلي بټل كې ولې تم شو. ښه ده هر څوك په خپل كار پسې لاړ شي.

دا خبره په كوراوغلو بده ولگېده. له يوې خوا يې قيآت له لاسه وركړې وو او له بلې خوا يو بوډا گنجى غولولى وو، اوس هم دا ټول درد او كړاو بس نه وو، چې يارانو ملامتول او بد خوښي پيل كړه. كوراوغلو نور ټينگ نشو او ناڅاپه يې په ځيږه لهجه وويل: ما څوك په زوره ندي ايسار كړي. د هر چا زړه چې غواړي تلاى شي. آس زما خپل مال وو، اوس چې مې له لاسه وركړ، ورمې كړ په چا پورې اړه نلري.

دې خبرې ياران وبوگونول. په چنلي بټل كې غوغا گډه شوه. د غاړو څنډو نه يو دوه كسه پهلوانان تگ ته تيار شول. دلي حسن، تانري، تانيمار، ديل بيلمز، قورخو، قانماز چې د كوراوغلو له نامتو سرگردانو (سرگروپانو) څخه ول او څو نورو سرگروپانو نگار بى بى ته وكتل. نگار بى بى د يارانو منځ كې زښت درونواى درلود. هغه پر ښكلا او پهلوانى سربېره، سخته كار پوه او زيركه وه. يارانو ټولو د دې خبره منله.

نگار بي بي کله چې وليدو د پهلوانانو منځ کې اختلاف پرېوت او نژدی وه چې کار جدایي ته ورسېږي، ودرېده، هغه ټول چې تگ ته تیار ول، بېرته په خپل ځای کیناستل. دمیرچي اوغلو، ایواز، ولی مهدی، چوپور، سفر او نور کیناستل. نگار ټولو ته مخ ورواړه او وی ویل: مگر هېر شوي مو دي چې د څه د پاره چنلي بئل ته راغلي یی؟ مور دا پندغالی په خپلو وینو جوړ کړی او تر څو پورې چې ان یو تن مظلوم په هېواد کې وجود ولري، له مبارزې به لاس وانخلو. تر څو پورې چې د چنلي بئل په شان د خورولي او ورورولي ژوند ټول هېواد او ټولو خلکو لپاره ممکن نشي، مور حق نلرو سره جلا شو. د کوراوغلو زړه که غواړي کولای شي یوازې لار شي. مور به تر هغې پورې چې سا مو په تن کې وي توره پر ځمکه کینېږدو، مگر هغه ورځ چې د خلکو ټول د بسمان او ټول مفتخواره د پښو نه وغورځېږي...

نگار بي بي خپله وینا ختم کړه او راغله د ټولو سرگروپانو او پهلوانانو منځ کې کیناسته او د کوراوغلو نه یې مخ واړوه.

په یو داسې وخت کې د نگار قهر د کوراوغلو زړه له غصې ډک کړ. ساز یې راواخیست او په سینه پورې یې ټینگ کړ او د نگار نه په گیلې کولو سره د ساز په غږولو او د سندرې په ویلو پیل وکړ، داسې چې:

ای نگارې، زما بڼایستې، تا د چا نه زده کړل چې زما زړه مات کړی؟ آخر ولې د قهرجنې غرځنۍ په څېر راته گوری؟ ته خو هېڅکله له قهر کولو سره بلده نه وی!

نگار څه ونه ویل. ان سر یې هم پورته نه کړ چې کوراوغلو ته وگوري. کوراوغلو ژړلو ته نږدې شوی وو. بیا یې ساز له سینې سره جوخت کړ او په گیلې، زاري او هیلې یې شروع وکړه:

آخر ولې زما نه مخ اړوی، نگارې؟ دوه ټکي خو ووايه، چې پوه شم گناه مې څه ده.

نگار غلې غلې وکاته او په زوره يې وويل: يعنې ستا کار اوس دې ځای ته رسېدلی چې وايې د هر چا زړه چې غواړي لاړ دې شي خپل کار پسې؟ د زرو قدر زرگر پېژني. تا چې له اوس نه په ځان ستاينه شروع کړی، نو څنگه غواړئ له خلکو سره مرسته وکړی او هغوی پاڅون او مبارزې ته راوکاړئ؟ البته د هر چا، چې ستا په شان کار غټ شي، هېڅکله د خلکو قدر او قيمت نه پېژني. مور دلته نه يو راټول شوي، چې د هر چا زړه هر څه وغواړي ويې کړي. ستا په سترگو او ورځو باندې هم مين شوي نه يو، چې هر څه وايې ويې منو. مور ستا د زړورتيا او آزاد فکري په خاطر چنلی بئل ته راغلي يو او ستا مشري مو منلی ده. مور ټول دلته کار کوو او جنگيرو او د خویندو او وروڼو په شان ژوند کوو او ټول حق لرو خپله خبره وکړو او د نورو عيب او سهوه ووايو. که زموږ په منځ کې داسې څوک وي، چې نه غواړي خپل عيب او سهوه ومني البته بايد مخ ورڅخه وگرځول شي، اوس که دا هر څوک وي، که دا زه، مېرمن محبوب، کوراوغلو، دميرچي اوغلو، گورچي ممد يا هغه څوک وي، چې نوی دلته راغلی وي او هېڅ ډول نوم او شهرت نلري.

وايي چې کوراوغلو نوره يوه خبره و نه کړه. د خپلې سهوې نه دومره وشرمېده، چې سر يې ټيټ واچاوه او لاړ په يوه څنډه کې د کبلو پر مخ پرېوت او درې شپې او ورځې تېرې وړی بېحرکته بیده شو.

له بلې خوا ياران هم د خپلو کړو نه پېښمانه شول، سره کيناستل، سلا او مشوره يې وکړه او وی ويل چې: مور هم بد وکړل، چې کوراوغلو ته د

ډاډگيرنې او خواخوږۍ پر ځای مو هغه ورتلو او لا مو خپه او زړه مو ورمات کړ.

هر څومره چې د کورواغلو شاوخوا وگرځېدل، راوینس نشو. په پای کې د نگار بي بي نه مرسته وغوښتله. دمیرچي اوغلو وویل: نگار، اوس ته باید لاس په کار شی، له تا پرته نور څوک نشي کولای د کورواغلو زړه په لاس راوړي.

نگار وویل: وي دي، پرېردی چې اوس بیده شي، کله چې غواړي راوینس به شي تاسې ټول خواره واره شی، بیا به ایواز هغه زما خواته راوړي. زه پوهیږم چې څنگه کورواغلو د لاسه کړم او ټول سره پخلا کړم. یاران هر یو خپل خپل ځای ته لاړل. اوس د کورواغلو حال واورۍ.

په دریمه ورځ یې خوب ولید، چې په توقات کې پر قیرآت سپور او د حسن پاشا مخې ته ولاړ دی او چیغې وهي او د میدان سپی غواړي. ناڅاپه له خوبه راپاڅېده او ایواز یې ولید چې سر ته یې ناست دی، داسې چې ته به وایې د دنیا ټول غمونه یې په زړه کې راټول کړي او له دوو خبرو سره به د پسرلي د ورېځ په شان په ژړا سر شي.

د کورواغلو زړه د ایواز په لیدو سره لمبه شو. ساز یې سینې ته جوخت کړ او یوه غمژنه او له شوره ډکه سندره یې وویلله: ایواز، له څه وجې دومره خپه یې؟ سر مې غواړئ؟ ځان مې غواړئ؟ څه غواړئ، وایه! دغسې خپه او غمژن مه اوسه تر څو کورواغلو ژوندې وی باید نه ده د غم دوږه پر چنلی بټل پرېوځي. ایواز وویل: پاڅه، کورواغلو پاڅه، څو ټول ستا په انتظار دي.

کوراوغلو ساز پر ځمکه کېښود او وی ویل: ایواز، آیا ممکنه ده د چنلی بټل ښځې او سړي بیا هم ماته منتظر وي؟ ما هغوی دومره خپه کړيدي چې نور به زما مخ ته څوک و نه گوري.

ایواز وویل: کوراوغلو، دا څه خبره ده چې ته یې کوی؟ ته زموږ مشر یې.

کوراوغلو وویل: څو قیرآت راونه گرځوم، یارانو خوا ته نشم ورتلای.

ایواز وویل: په دې صورت کې نور څه ته معطل یې؟ پاڅه جامې واغونده، وسله واخله او څه. کوراوغلو پاڅېد. یودوه قدمه نه و تللی، چې د ساز او سندري غږ یې تر غوږ شو، دومره سوزناکه او دومره د افسوس نه ډکه وه چې په آسمان کې یې مرغان د الوتلو څخه منعې کول. کوراوغلو شاوخوا ته وکتل، ناڅاپه یې نگار ولیده، چې ساز یې پر سینه د یوې غونډۍ د پاسه د ونې لاندې ولاړه او ساز آواز یې پیل کړی او کوراوغلو رابلي.

د کوراوغلو نور طاقت ونشو او د نگار خوا ته ورغی. کله چې د غونډۍ سر ته ورسېد او په ورشو کې یې قدم کېښود، څه یې ولیدل؟ ویې لیدل چې د چنلي بټل د ښځو او نارینه وو یارانو په گډون یو دوستانه مجلس جوړ شوی، دسترخوانونه غوړېدلي دي، خواړه او شراب تیار دي، پهلوانان، ښځې او نارینه چارچاپیره ناست دي خو هېڅوک نه خبره کوي او نه ډوډۍ ته لاس وروړي ټول کوراوغلو ته منتظر ول.

کوراوغلو مجلس ته راغی، دغه وخت د ښکلولو او پخلا کېدلو بازار تود شو، پهلوانانو او کوراوغلو هر یو د دوستۍ او پخلاینې څرگندونه کوله. ایواز د مجلس منع ته راغی او ساقیتوب یې وکړ. ټولو خوړل او څښل او خوند یې ترې واخیست او خپگان او گیلې هېرې شوې.

له حسن پاشا او گنجي حمزه څخه د کوراوغلو انتقام

کوراوغلو له گنجي حمزه سره خپل سرگذشت هغوی ته واوره. پهلوانانو هر یو د هرې څنډې نه وویل: زه همدا اوس ځم قیرآت راولم او د حسن پاشا سر په نېزه کې راوړم.

کوراوغلو ټول غلي کړل او وی ویل: ښه ده چې زه په خپله آس پسې ولاړ شم. قیرآت ماته سترگې په لار دی. دغه وخت کوراوغلو راپورته شو او له سر نه یې تر پښو پورې یې جنگي جامې واغوستلې، تېره توره یې تر ملا کړه، سپر او ډال او نور جگړیز لوازم یې راوخیستل او پوستین یې واغوست او ساز یې پر ولي ځانله یې پیاده د توقات لار ونيوله. شپه او ورځ یې منزل کاوه، سر یې بالښت و نه لید او سترگو یې خوب؛ څو د توقات ښار ته ورسېد. تیاره خورېدله. کوراوغلو د یوې بوډۍ ښځې ور وټکاوه، بوډۍ ښځې ور بېرته کړ. کوراوغلو بوډۍ ته څو روپۍ ورکړې چې خواړه ورته تیار کړي او پرېږدي چې د دې په کور کې شپه تېره کړي.

د ماښام ډوډۍ یې چې وخوړه او دسترخوان یې ټول کړ، بوډۍ د کوراوغلو ساز ته پام شو او وی ویل: مینه! اوس ساز دې راواخله لږ څه ووايه چې یې واورو.

کوراوغلو وویل: نیاجانې، اوس د خوب وخت دی، سبا سهار به یې درته وغږوم.

بوډۍ وویل: سبا زه د حمزه بیگ واده ته ځم. که غواړی اوس یې وغږوه او که نه غواړی مه یې غږوه.

کوراوغلو وویل: حمزه بیگ څوک دی نیاجانې!

بودی وویل: حمزه بیگ د حسن پاشا زوم دی... نه بهروندکی او زړه ور
خوان دی. وایي یو کوراوغلو... نه پوهېږم څه شی دی... ته یې پېژنې؟
کوراوغلو وویل: ښه، نوم مې ورله اوریدلی دی؟
بودی وویل: حمزه لار او د هغه آس یې نیولی راووست، حسن پاشا ده
ته د «بیگي» لقب ورکړ او سربېره پر دې یې خپله لور «دونا بی بی» هم
ورکړه. سبا یې واده دی. زه به هم د جونو او ناوی خدمت وکړم. باید سبا
وختي پاڅېږم او لاړه شم.

کوراوغلو وویل: نیاجانې! ته پوهېږئ د کوراوغلو آس چېرته ساتي؟
بودی وویل: د حسن پاشا په غوڅله کې. خو وایي آس لېونی دی.
هېڅوک خوا ته نه پرېږدي. د حسن پاشا ټول مهتران یې ټپیان کړيدي.
اوس ورته وربشی او وابښه د غوڅل د بلې له سوري نه غورځوي.
هغه څه چې د یادولو وړ ول کوراوغلو یاد کړل او اخر یې وویل: نیاجانې،
ستړی یم ښه ده چې بیده شم.

بودی وویل: واوړه... وگوره څه وایم. ښه ده ته هم سبا واده ته راشی او
ساز وغږوی او سندری ووايي، روپی به لاس ته راوړی. ټوکې ندي، د پاشا
د لور واده دی.

لنډه دا چې بیده شول. سهار کوراوغلو پاڅېده او د تېرې ورځ په شان یې
جامې واغوستلې او یو څه روپی یې بودی ته ورکړی او وی ویل: که شپي
ته راغلم په دغو روپو به راته خواړه تیار کړی او که راغلم ستا شوی.

* * *

کوراوغلو تلو تلو خو د حسن پاشا مانی ته ورسېد، هلته یې څه ولیدل؟
داسې یو جشن یې ولید، چې تر اوسه یې چا ساری نه و لیدلی، د مجلس
خلکو چې واورېدل چې یو ناآشنا عاشق راغلی دی، خوشاله شول او
کوراوغلو یې په راکښلو راکښلو د واده مجلس ته یووړ.

حسن پاشا د کوراوغلو ونی او تنې ته نظر واچاوه، داسې عاشق یې ولید
چې لوړه ونه، سرور ولي او د غوايي په څېر خټ لري او بریتونه یې د غورو
تر نرمو اووښتي دي. لنډه دا چې هېڅ ورته والی له هغو عاشقانو سره نلري،
چې ده لیدلي دي. پوښتنه یې وکړه:

- عاشقه د کوم ځای یې؟

کوراوغلو وویل: د آن برقاف

پاشا وویل: کوراوغلو پېژنې؟

کوراوغلو وویل: ډېر ښه یې پېژنم. په داسې بلا یې اړولی یم چې څو
دنیا ودانه وي، هېر به مې نشي.

حسن پاشا پوښتنه وکړه په څه بلا؟

کوراوغلو وویل: پاشا دې سلامت وي، کوراوغلو یو لعنتي لېونی آس
لري قیرآت ورته وایي.

د پاشاگانو نه یو تن غوښتل څه ووايي، خو حسن پاشا یې مخه ونيوله
او بیا یې کوراوغلو ته وویل:
- ښه، ویل دې.

- هو، قربان، ښه آس دی، افسوس چې لېونی دی. یوه ورځ د ورځو
نه تللم، همدا ساز می هم پر ولي پروت وو، سمدلاسه یوه ډله رانه تاو شوه
او سترگې راته وتړلې او له ځان سره یې بوتلم. چېرته لارم او څنگه لارم، نور

ورباندې نه پوهېږم. چې سترگې مې وغړولی د غره په سر کې وم او پلن ختی ځوان مې مخې ته ولاړ وو. مه وایه چې دلته چنلی بټل دی او هغه پلن ختی ځوان هم خپله کوراوغلو دی. ولې یې زه هلته وړی وم یو عجیبه او د اورېدو داستان لري. مه وایه چې بیا دغه آس لېونی شوی دی. هر څومره دوا درمل یې وکړل گټه یې ونکړه. هېڅوک نه پرېږدي چې ورباندې سپور شي. هر څوک چې جرئت وکړي او ورنژدې شي په لغتو او غاښو یې ټوټی ټوټی کوي. کوراوغلو یو حکیم او کیمیا گر دوست درلود، ورپسې ورځي او پیدا کوي یې. مور مړی حکیم وایې آس پیرانی شوی دی، باید څوک راشی کینی او درې شپې ورځې ورته ساز وغږوي او ورته لوبی ووايي څو پیریان یې پرېږدي او ترې لاړ شي. هغه وخت کوراوغلو په ساز غږولو او لوبو ویلو بلد نه وو، نو په عاشق پسې گرځېدل چې زه بېچاره یې گیر کړم. غرض دا چې سر مو نه خوروم، زه یې ټیله کړم او د آس مخې ته یې وغورځولم. نو دغه درې شپې او ورځې راباندې څه تېر شول، خدای پوهېږي.

حسن پاشا په وارخطايي پوښتنه وکړه: آس څنگه؟ حال یې ځای ته راغی؟

کوراوغلو وویل: پوره ځای ته راغی. له هغه ورځې نه کوراوغلو د ساز او آواز یادول پیل کړ. وایي اوس هم په لس پنځلس ورځو کې یو وار بیا آس بی سوره کېږي، نو کوراوغلو ساز راخلي او سندرې وایي او د آس حال خپل ځای ته راځي.

بيا يو پاشا غوښتل چې خبرې وکړي، حسن پاشا ورباندې سترگې برنډې کړې او غلی يې کړ. وی ویل: عاشقه، اوس لږ ساز وغږوه او سندره ووايه چې واورو يې.

کور او غلو وويل: څه ووايم؟

حسن پاشا وويل: تا خو قيرآت ليدلی، ووايه ونه او تنه يې څنگه ده، نخبني يې څه دي.

کور او غلو وويل: پاشا دې سلامت وي. لعنتي ښه آس دی افسوس چې لېونتوب يې راپارېږي.

وروسته يې ساز سينې ته جوخت کړ او وی ویل:

پاشا د قيرآت نخبني له ما نه غواړي، قيرآت داسې آس دی چې وزر يې د ريښمو دي. هسکه يې غاړه چې د جگړې په ډگر کې هېڅکله نه ټيټېږي. له بهانه يې ملا نړۍ ده او د وړي لېوه نه لا خوراکی دی، په توره شپه کې هم خپله لار مومي. د جگړې په ډگر کې هېڅکله خپله سپرلی نه پرېږدي. د کور او غلو آس د ده په شان لېونی دی.

حسن پاشا وويل: قيرآت چې دې دومره وستايه اوس زما په غوجله کې دی. وايه، کور او غلو نر دی که زه، چې آس مې ترې راوړی دی؟ کور او غلو وويل: که رښتيا دې آس ورنه راوړی وي نو ته نر يې. خو نر نورې زياتې نخبني هم لري. واوره دغه نخبني هم لري:

د زړه وړ سپرې نخبني واوره: نر په يکي سر د غليم په لښکر وردانگي او کله چې چيغه کړي او ميدان ته راشي دښمن له تېښتې پرته بله لار نلري. نر هغه څوک دی، چې د تسليمي سر نه ټيټوي او د مرگ په وړاندې هم د

خپلو ملگرو نه مخ نه گرځوي. دښمن د نارينتوب او زړه ورتيا لافې وهي، خو
نر او زړور بايد د شرمين نه گڼه خلاصه کړي.

حسن پاشا وويل: عاشقه، دا نخښې چې دې وويلې لرم يې. ته به يې
په خپله هم وگوري. اوس راجگ شه، چې قيرآت ته ورشو وگورو علاج يې
کولې شي که نه.

کوراوغلو د دې خبرې په اورېدو سره خوشاله شو، خو خپله خوشالي يې
څرگنده نه کړه. وې ويل: ښه وربشو. خو زما شرط دا دی چې زه د غوجلې
نه بهر کينم او ساز غروم. ته هم د دروازې له سوري نه آس ته گوره که دې
وليد زما ساز آواز څه اغېزه وکړه، خبره نشته، دننه ورځم او بيا ساز غروم که
اغېزه يې ونکړه بيا که مې څټ هم ووهی حاضر نه يم غوجلې ته ورشم. آخر
زه پوهېرم چې څومره رذيل حيوان دی.

پاشا ومنله، پاڅېدل او روان شول او د غوجلې مخې ته ورسېدل.
کوراوغلو د ور له سوري نه وکتل ويې ليد چې په قيرآت يې بوی لگيدلی او
سترگې يې ورته نيولي او غوړونه بوخ کړي دي. ځان يې ځنډې ته کړ او
وې ويل: اوس تاسو آس ته گورئ زه هم ساز غروم.

پاشاگانو د مېرپانو او ملخانو په شان راټول شوي ول او د ور له سوري نه
يې غوجلې ته سترگې نيولې وې. کوراوغلو ساز سينې ته جوخت کړ او وې
ويل:

- زموږ د وطن جنگيالي په ډگر کې په مېرانه ودرېږي او د مرگ تر گړی
پورې له غليمه نه تېښتي. يوازې نامرده له پېغوره نه شرميري. هېڅکله
گيدړ د لېوه غوندې زړه ور ندی. ملگري مې ډله ډله، پر تېزو آسونو سپاره،
مصري توري يې تر ملا هر يو کوراوغلو دی.

قیرآت د کوراوغلو د غر په اورېدو سره دومره خوشاله شو، چې نڅا او گڼا یې پیل کړه، ته به وایي غوجله یې ونړوله. حسن پاشا له ډېرې خوښې نه پوهېده څه وکړي. د دوستانو څنگ ته به ورغی او ویل به یې: وگورئ! څنگه نڅا کوي.

کوراوغلو چې لوبه بس کړه، حسن پاشا وویل: عاشقه، ته ژر دننه ورشه، که علاج دې ورله وکړ د دنیا په مال به دې موږ کړم. اوس کوراوغلو پوهېږي چې دنیا د چا په لاس کې ده. نور د مېړانې او ځوانمردۍ لافي نه وهي.

ور یې بېرته کړ او کوراوغلو یې ورننویست. کوراوغلو ساز سینې ته جوخت کړ او عاشقانه سندرې یې وویلې چې یوازې قیرآت یې غر اورېده، وروسته یې د قیرآت د غاړې نه لاسونه تاو کړل او په سر او مخ یې ښکلولو. قیرآت هم ځان کوراوغلو پورې سولولو او داسې بې ښکلولو چې ته به وایي غوا خپل خوسې څتي.

کوراوغلو ناڅاپه ټوپ کړ او په هوش شو، ته به وایي له خوبه راویښ شو. له ځان سره یې وویل: ای نادان زرگيه، څه کوی؟ دښمن درنه چاپېر دی او چاپېر دی او ته ځان په ناخبرې کې اچوی؟

ژر یې ځان گوبښه کړ او وې ویل: پاشا، تاسې څنډې ته شئ. زه آس بهر ته راوباسم لږه هوا وڅوري. بیا به یې ستاسو په لاس درکړم ورباندې سپور به شی. خو پاشا، باید انعام پوره راکړي. دا کار ډېر سرخوږی لري! حسن پاشا وویل: ډاډه اوسه، دومره طلا دې پر سر وشیندم چې ته ووايي بس دی. خو لږ صبر وکړه څو موږ لاړ شو. ډارپرو بیا څه کار راپېښ نشي.

پاشاگانو په منډو منډو ځانونه د کلا برج ته ورسول او هلته کښېناستل او سترگې يې غوچل ته نيولې وې. پاشاگان چې لاپل کوراوغلو د آس زین پیدا کړ او د قیرآت پر شا يې کېښود او په تړلو او سمولو يې شروع وکړه. اوس د گنجي حمزه بيگ، د حسن پاشا د زوم حال واورى.

گنجي حمزه د دونا بي بي د مانۍ بېخ ته ولاړ وو او زاري يې کوله چې ور ورته پرانيزي او دې دننه ورشي. دونا بي بي ورباندې ملنډې وهي او د پاسه يې پر سر او مخ اوبه شیندي. حمزه ناڅاپه وليدل ځلک د کلا د برج په لور منډې وهي، پوښتنه يې وکړه: څه خبره ده؟

وې ويل: خبر نه يې؟ يو عاشق راغلی او د قیرآت درملنه يې وکړه او اوس غواړي قیرآت میدان ته راولي.

د دې خبرې په اورېدو سره د گنجي حمزه زړه ډوب پرېوت او ژبه يې په تالو پورې ونښته او پر هغو پسې يې په منډو او ژړا کولو شروع وکړه. کله چې برج ته ورسېدل، گنجي حمزه ځان حسن پاشا ته ورساوه. او په وېره او رېږدو يې وويل: حسن پاشا، بېچاره شوی، عاشق څوک دی؟ دغه په خپله کوراوغلو دی!

حسن پاشا د مسخرې نه ډکه موسکا وکړه او وی ويل: حمزه پوهېږم چې درد دې څه شی دی، له اوسه دې دونا بي بي نه پرېږدي چې ورشى؟ کېدای شي ورو ورو په لاره او ارامه شي. غم مه کوه.

حمزه وويل: پاشا، مخکې له دې چې وخت تېر شي، فکر وکړه. کوراوغلو اوس راځي او کلا درباندي وړانوي.

حسن پاشا بيا وځنډل او وې ويل: ښه، څه چې دونا بي بي درته منتظر ده!

گنجي حمزه له برجہ راکوز شو. بله لاره يې نه وه غوچلې ته راغی، ويې ليد چې کورواغلو پر قيرآت سپور شوی او ميدان ته ځي، ورمندۀ او په خدا کې وويل: اي کورواغلو له قدمونو دې څار شم څه پر وخت راورسېدلی پوهېدلم چې رابشی. ستا له بخته زه هم د روزي څښتن شوم او د بيگي لقب مې واخيست او ...

کورواغلو د قهر نه په ډک نظر حمزه ته وکتل. حمزه پر ځای وچ کلك شو او رنگ يې د زعفرانو په شان ژېړ شو.

کورواغلو وويل: حمزه تا له هغه چا سره خيانت وکړ، چې تا ته يې پناه درکړی ده. ستا موخه پيسې، مقام او شخصي گټه ده. ته خلکو ته له خانانو او پاشاگانو لا هم خطرناک يې، ځکه اقلأ سړی پوهېږي چې دوې دښمنان دي، خو ته د دوست په جامه کې راغلی، او داسې کار دې وکړ چې زه له تا نه ملاتړ وکړم او ياران خپه کړم. په چنلي بټل کې دې بې اتفاقي واچوله او پاشاگان دې زړه ورکړل چې چنلي بټل ته لښکر راوليږي.

حمزه ځان د مړي په شان واچاوه او وې ويل: ستا له قدمونو څار شم کورواغلو، ما ويخښه. اوس پوه شوم چې څومره سهوه مې کړی ده، وروسته له دې قول درکوم.....

کورواغلو پرېښود چې خبره تمامه کړي، توره يې راويسته او د گنجي خټ يې ووهو چې لس متره آخوا ولويد. آس يې پونده کړ او قيرآت د شاهين په شان وزرې خورې کړی او والوت او کورواغلو يې د ميدان منځ ته ورساوه.

حسن پاشا پاسه د برج نه آواز وکړ: اي، عاشقه، لږ يې آخوا دېخوا په لاره بوځه چې وې وينو.

کوراوغلو قیرآت ته اشاره وکړه او قیرآت په میدان کې دوږي او خاورې
باد کړی چې حسن پاشا له خوشالې یا ښایي هم له ډاره د برج د پاسه په
رېپدو شو او وې ویل: عاشقه، د آس سواري دې هم زده ده!
کوراوغلو خپل ساز راواخیست او وې ویل:

حسن پاشا نور د مېراني لافي مه وهه، اوس دې لا څه لیدلي دي، توره
وهل مې هم زده دي. مېرني یاران مې که له چنلي بئل نه راورسیري، ښار
او کلا به دې له سربازانو تشه شي، کوراوغلو یم له چنلي بئل نه راغلی یم،
وینې چې د عاشق په جامه کې پر قیرآت سپور یم. دغسې په زرهاوو هنرونه
مې زده دي او غښتلي یم.

د پاشاگانو یو تن وویل: حسن پاشا، زه چې ورته گورم عاشق راته نه
ښکاري، بلا دې لري وي، نه چې پخپله کوراوغلو وي!

حسن پاشا گنې بیده وو او له خوبه راوینښ شو او ولړزېده او وې ویل: نه
زرگیه، کوراوغلو چېرته دی، یعنې مور دومره احمقان یو چې کوراوغلو راشي
او مور ټولو نه خره جوړ کړي او قیرآت بوځي؟

کوراوغلو بیا وایي: مور ته "مراد بگلی" وایي، په میدان کې په مېرانه
ودرېرو او د لوړو غرونو په سرونو د خانانو او پاشاگانو د کاروانونو مخه نیسو.
په غرونو او دښتو کې شورماشور جوړوو او که چیغه کړم سرتېري دې ښار او
کلا پرېږدي او تنبتي.

حسن پاشا ولید چې اوبه یې له سره تېرې او له ورځه اوبنتي دي، دنیا
یې په سترگو تورتم شوه او لړزه یې پر اندامونو پرېوته. امر یې وکړ سمدلاسه
د کلا دروازې وتړي او کوراوغلو ونیسي.

کوراوغلو ولید د کلا یوه دروازه وتړل شوه، حسن پاشا یې منع کړ او وې ویل: له قاصده مې خبر واخیست وایي: کلا پنځه لارې لري که چیغه کړم ټولې لارې به خالي شي.

دا یې وویل او غوښتل یې له دویمې لارې لارې شي لښکر یې مخه ونيوله، کوراوغلو تېره توره راوویستله او د لېوه په شان چې په رمه ورځي پر لښکر ورغی او سرونه د بادرنگو د غرانکو په څېر پر ځمکه غورځېدل خو لښکر دومره ډېر وو چې لار نه خلاصېده.

کوراوغلو راستون شو چې له دریمې دروازې لارې شي. هلته هم دومره ډېرې او شگې اچول شوي وې، چې آس په سختۍ سره لاره موندلای شوه. کوراوغلو بیا پر لښکر ورننوت او مړي یې پر مړو ډېرۍ کړل. قیرآت هم په منگلو او غابنونو سره د کوراوغلو نه کم نه وو.

د توقات کلا دريو خواوته وچه او یوې خوا ته یې اوبه دي. د تونا سرکشه سیند(د انوب سیند) وو. حسن پاشا دغه لار خلاصه پرېښې وه چې کوراوغلو یا د سرتېرو په لاس ووژل شي او یا خپله په اوبو ورگډ شي او ډوب شي.

کوراوغلو ولید چې ټولې لارې تړلي دي، هر څومره هم توره وچلوي او سرتېري ووژني لارې به لا بندې شي. د تونا سیند پر لور یې نظر واچاوه وېې لید لاره خلاصه ده، قیرآت یې هغه خوا ته وزغلاوه او وې ویل:

آس به زغلووم څو د دښمن زړه وچوم. نن باید د اوو کالو باج او خراج له پاشا نه واخلم، ځکه قیرآت به لکه لامبوزن د تونا د سیند نه پورې وځي.

دا یې وویل! په اوبو ورگډ شو. اوبه د آس تر غورونو راوختلې. کوراوغلو ولید چې اوبه ډېرې تېزې دي او آس په ناهیلی سره لاس او پښې وهي. لاسونه یې د قیرآت تر غاړې تاو کړل او چیغه یې کړه:

ای زما هوسی مزله آسه، ای زما شاهین وزره آسه، تېز شه، تېز شه، هر سههار او مانبام به دې پالنه کوم. د طلا به درته نعل جوړ کړم، هر څرنگه چې کيږدای شي ما له دې ځايه وباسه او چنلي بئل ته مې ورسوه. قيرآت د کورواغلو د آواز په اورېدو سره گڼې والوت او په لامبو وهلو سره يې ځان د سيند بلې غاړې ته ورساوه. کورواغلو راستون شو او وې کتل حسن پاشا لا اوس هم د برج نه راکوز شوی نه دی، چيغه يې کړه: ای هې پاشا، دا ځل په برج کې پټ شوی، د لاسه مې ووتلی، بل ځل به گورو چېرته به تېښتی. بيا له يو بل سره گورو!....

دا يې وويل او روان شو، تلو تلو څو چنلي بئل ته ورسېد. قيرآت همدا چې د چنلي بئل هوا بوي کړه داسې وشنېد چې آواز يې په غر او کمر کې انگازې وکړې. ياران ټول د کورواغلو نه چاپېر شول او پوښتنه يې وکړه: کورواغلو، ستړی مه شی! وايه څه دې وليدل؟ څنگه دې آس پيدا کړ او را دې ووست؟

کورواغلو ورته خپل سرگذشت، له ژرندې نيولې تر تونا سيند پورې بيان کړ. يارانو له دې کبله چې دې يې خپه کړی وو، پيښمانه شول او سرونه يې ځوړند ونيول.

کورواغلو وويل: ناراحته کيږی مه، تاسې په حق وی. ما بايد په هر کس او ناکس باور نه وای کړی او د آس کلي مې گنجي ته نه وای ورکړی. اوس کار شوی دی، خو پوه شی چې ماته کورواغلو وايي!

نگار بي بي وليد چې کورواغلو بيا له چټې وځي يارانو ته يې سترگه وواهه او وې ويل: کورواغلو، موږ پوهيږو چې ته رښتيا کورواغلو يې، که نه نو موږ دې پر شاوخوا نه راټولېدو! رښتيا چې مېرني يې، زړه ور يې، د کار په

چل پوهیږی خو زموږ په منځ کې دې پاتې وي، تک تور یې او سر او بر دې
زیات تعریف نلري!

یارانو ټولو وخنډل. کوراوغلو په خپله هم وخنډل. بیا یې ساز سینې ته
جوخت کړ او وې ویل:

اې ښایستې چې تور مې بولی، مگر ستا وریځي تورې نه دي؟
څنې دې چې په غاړه پرتې دي، مگر تورې نه دي! ای د چنلي بڼل
ښکلې، د لمر او سپوږمۍ په شان پر سپین مخ دې خال مگر تور نه دی؟
کوراوغلو ته د ځان نه گرانه یې. ساز آواز ته مې غوږ ونیس، هغه رانجه چې
دې پر سترگو راکښلي مگر تور نه دي؟

دبۍ - ۱۳۴۷

اڀي ڪينڀي، ته هم ڊ مينڀي په شان سپڀڻلي يڀي! مور، نشو
ڪولاي خلکو ته خپله مينه ثابته ڪڀو، مگر ڊا چڀي ڊ
خلکو له دشمنانو سره ڪينه وڪڀو.

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**